

TC
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN İLKÖĞRETİM I. KADEMEDEKİ
ÖĞRENCİLERDE ÇEVRE BİLİNCİ DÜZEYLERİNİN GELİŞMESİNE
KATKISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nezaket DURMUŞ

ANKARA 2009

TC
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN İLKÖĞRETİM I. KADEMEDEKİ
ÖĞRENCİLERDE ÇEVRE BİLİNCİ DÜZEYLERİNİN GELİŞMESİNE KATKISI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nezaket DURMUŞ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Meliha YILMAZ

ANKARA 2009

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Nezaket DURMUŞ'un "Görsel Sanatlar Eğitiminin İlköğretim I. Kademedeki Öğrencilerde Çevre Bilinci Düzeylerinin Gelişmesine Katkısı" başlıklı tezi .../.../2009 tarihinde, jürimiz tarafından, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Meliha YILMAZ

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Meltem KATIRANCI.....

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Melike ÖZER KESKİN.....

.....

ÖNSÖZ

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca ilgi ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam sayın Prof. Dr. Nihat BOYDAŞ'a çok teşekkür ederim.

Araştırmam süresince bana daima yol gösterici olan, araştırmamı yönlendiren, her kelimesinde bilgi ve birikim kaynağı olan değerli danışmanım sayın Yrd. Doç. Dr. Meliha YILMAZ'a, literatür taraması aşamasındaki büyük katkılarından dolayı sayın Doç. Dr. Mehmet YILMAZ'a, istatistiksel uygulamalar ve verilerin analizinde yardımlarını esirgemeyen sayın Doç. Dr. Necati CEMALOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda bana her konuda kolaylık sağlayan ve destek veren Gazi İlköğretim Okulu idarecileri ve öğretmenlerine, benden manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili aileme ve tezimin istatistiksel uygulamaları sırasında yardımcı olan öğretmen arkadaşlarım İbrahim ATILGAN ve Aygöl BOĞA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Nezaket DURMUŞ- 2009

ÖZET

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN İLKÖĞRETİM I. KADEMEDEKİ ÖĞRENCİLERDE ÇEVRE BİLİNCİ DÜZEYLERİNİN GELİŞMESİNE KATKISI

Durmuş, Nezaket
Yüksek Lisans, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Meliha YILMAZ
Nisan – 2009

Araştırmada; 1. sınıf öğrencileri üzerinde görsel sanatlar eğitimi dersinin, öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinin gelişmesine katkısının ne oranda olduğu, çevre bilincine yönelik kazanımların işlendiği görsel sanatlar dersini almadan önceki ve sonraki durumları arasındaki farklılıklar belirlenerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın evrenini Ankara ili dâhilindeki tüm ilköğretim 1. sınıf görsel sanatlar eğitimi dersi alan öğrenciler, örneklemini ise Gazi İlköğretim Okulu görsel sanatlar eğitimi dersi alan 16 kişilik 1. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Verilerin toplanması için "kontROLSÜZ ön ve son-test" modeli kullanılmıştır. Bu ölçekle öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinin ortaya konması amaçlanmıştır.

Bu araştırmada elde edilen bulguların sonucunda ön-test ve son-test puanlarının t-testi sonuçları ve cinsiyete göre bağımsız t-testi sonuçları kullanılmıştır. Veriler SPSS 16.0 paket programında analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde tablolar kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda;

1) Uygulanan ön-test ve son-test sonuçlarında öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinde belirgin farklılıklar olduğu görülmüştür.

2) Görsel sanatlar eğitimi dersi alan öğrencilerin, çevreye yönelik tutumlarında olumlu yönde artış olduğu gözlemlenmiştir.

3) Görsel sanatlar eğitimi dersi bireylere; doğaya, güzele, estetik olana saygı duymayı, doğal olanı korumayı, olduğu gibi kabul etme bilinci kazandırabilmektedir. Öğrencilerin, görsel sanatlar eğitimi dersi sürecinde çevre bilinçleri düzeyinde olumlu değişiklikler gösterdiği görülmüştür. Çevrelerine bakış açılarında bazı farklılıklar görülmektedir. Doğayı sevmeyi, ona saygı duymayı, çevresindeki doğal varlıkları koruma bilinçlerinde artış olduğu görülmüştür.

4) Uygulanan ön-test ve son-test sonucunda; öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinde ve çevreye yönelik tutumlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür.

ABSTRACT

THE CONTRIBUTION OF VISUAL ARTS EDUCATION TO THE IMPROVEMENT FOR ENVIRONMENT AWARENESS LEVEL OF 1st GRADE STUDENTS IN PRIMARY SCHOOL

Durmuş, Nezaket

Fine Art, Graduate Studies, Drawing-Crafts Teaching

Thesis Counsellor: Ass. Prof. Dr. Meliha YILMAZ

April-2009

The aim of this research is to identify the differences between the situations of students before and after taking the lesson of visual arts education and the rate of contribution to the improvement for environment awareness level of 1st grade students.

The population of this study consists of 1st grade students who have taken the lesson of visual arts education in all primary schools in Ankara and the sample of it consists of 16 1st grade students who have taken the lesson of visual arts education in the Primary School of Gazi.

In order to collect the data, the model of uncontrolled pre-test and post-test are used. It is aimed to display the students' level of environment awareness with this scale.

At the end of the inventions of this research, the results of independent samples t-test according to gender and the results of points belong to pre-test and post-test are used. The data is analyzed by the pocket programme of SPSS 16.0 (The Statistical Packet for the Social Sciences 16.0). Through the evaluation of the data the tables are used in this research.

According to this research;

1) Based on the evidences from the front test and last test, it is seen that there are prominent differences on the students' level of environment awareness.

2) It is observed that there are positive increases on the attitudes of students who have taken the lesson of visual arts education toward the environment.

3) The lesson of visual arts education can make individuals gain and cognizance in order to accept the protection of natural environment, respecting to aesthetics, nature and beauty. During the lesson of visual arts education it is observed that students have showed positive differences on the level of their environment awareness. It is seen some differences on their aspects of environment. In addition to this, it is obtained that their consciousness have increased about the protection of natural being on the environment, respect and passion for nature.

4) From the results of front test and last test, it is obtained that students have not showed meaningful differences on their level of environment awareness and attitudes toward the environment according to their gender.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	3
1.2. Amaç.....	6
1.3. Önem	6
1.4. Varsayımlar.....	8
1.5. Sınırlılıklar.....	8
1.6. Tanımlar.....	8

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	
2.1. Sanatın Tanımı.....	11
2.2. Sanat Eğitimi.....	12
2.3. Sanat Eğitiminin Gerekliliği.....	13
2.4. Görsel Sanatlar Eğitimi.....	16
2.4.1. Görsel Sanatlar Dersinin amaçları.....	17
2.4.2. Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri.....	20
2.4.3. Görsel Sanatlar Dersi İlköğretim 1. Sınıf Çevre Bilincinin Geliştirilmesine Yönelik Kazanımlar.....	21
2.5. Çevre.....	22
2.5.1. Çevre Sorunları.....	23
2.6. Çevre Eğitimi.....	29
2.6.1. Çevre Eğitiminin Amaçları.....	32
2.6.2. Okul Öncesinde Çevre İçin Eğitim.....	33
2.6.3. İlköğretimde Çevre İçin Eğitim.....	34
2.7. Sanat Eğitimi ve Çevre Bilinci.....	36

BÖLÜM III

3. YÖNTEM.....	39
3.1. Araştırmanın Modeli.....	39
3.2. Evren ve Örneklem.....	39
3.3. Verilerin Toplanması.....	40
3.4. Verilerin Analizi.....	41

BÖLÜM IV

4. BULGULAR ve YORUMLAR.....	42
4.1. Ön-test ve Son-test Bulgularının t-Testi Sonuçları	43
4.2. Ön-Test ve Son-Test Cevap Anahtarı.....	43

4.3. Öğrencilerin Ön-test ve Son-test Cevaplarının Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi.....	46
--	----

BÖLÜM V

5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	53
5.1. Sonuç.....	53
5.2. Öneriler.....	55
KAYNAKÇA.....	57
EKLER.....	63
EK 1: Ön-Test.....	63
EK 2: Ders Planı 1.....	64
EK 3: Ders Planı 2.....	70
EK 4: Son-Test	78
EK 5: Ön-Test Cevapları	79
EK 6: Son-Test Cevapları.....	95
EK 7: Öğrencilerin 1. Uygulama Çalışmaları.....	111
EK 8: Öğrencilerin 2. Uygulama Çalışmaları.....	127
EK 9: Uygulamadan Görüntüler.....	143

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Cinsiyete göre Ön-test Puanlarının Bağımsız Gruplar t-Testi	
Sonuçları.....	42
Tablo 2: Ön-test ve Son-test Ortalama Puanların Eşli Gruplar t-Testi	
Sonuçları.....	43
Tablo 3: Kız Öğrencilerin Ön-test ve Son-test Puanlarının Eşli Grular t-Testi	
Sonuçları.....	51
Tablo 4: Erkek Öğrencilerin Ön-test ve Son-test Puanlarının Eşli Grular t-Testi	
Sonuçları.....	51
Tablo 5: Cinsiyete göre Son-test Puanlarının Bağımsız Gruplar t-Testi	
Sonuçları.....	52

BÖLÜM I

GİRİŞ

Küçük büyük, genç ihtiyar, kadın erkek, eğitilmiş eğitimsiz kısacası her türlü insanı yaşadığı çevresiyle düşünmek durumundayız. Çünkü sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi ne olursa olsun insanı yaşadığı çevresinden soyutlamamız mümkün değildir.

O halde, doğumdan ölümüne kadar insanın iç içe olduğu ve hiçbir şekilde soyutlanamayacağı çevresi, bu çevrenin geleceği ve nasıl korunacağı konusunda bilinçlendirmek için eğitim şarttır.

Çevre eğitiminin önemi, içinde bulunduğumuz şu günlerde daha da artmaktadır. Dünyamızın her geçen gün daha da büyük çevre sorunlarıyla karşı karşıya kaldığımız görmek ve bunu hayatımızın içinde birebir yaşamaktayız. Küresel ısınmanın beraberinde getirdiği, mevsimlerdeki dengesizlik, bir taraftan seller yaşanırken diğer taraftan kuraklık sorunu, hava kirlilikleri, orman yangınları vb.leri içinde bulunduğumuz durumun ne kadar ciddi bir hal aldığını göstermektedir.

İşte bu noktada biz yetişkinlere önemli görevler düşmektedir. Biran önce durumun ciddiyeti kavranmalı ve bunun önüne geçilmesi için önlemler alınmalıdır. Hiç şüphe yoktur ki bu da ancak eğitimle sağlanacaktır. Dünyamızın çevre bilinçsizliği yüzünden nelerle karşı karşıya kaldığını görmezden gelemeyiz. Eğitimin bir bütün olarak ele alınması, biri diğerini kapsar nitelikte hareket edilmesi gerektiğinin bilincine varmalıyız. Bu bilinci sağlamada görsel sanatlar eğitimcilerine büyük görevler düşmektedir. Sanat eğitimi, daha çocuğun kalemi tutmayı yeni öğrendiği ve kâğıt üzerine gelişi güzel karalamalar yaptığı dönemde başlar. Çocuk bu yolla zamanla kendini daha iyi ifade edebilen nitelikler kazanır. Çünkü bu şekilde

doğaya, güzele, estetik olana saygı duymayı, onları korumayı, sevmeyi, doğal olanı olduğu gibi kabul etmenin önemini anlar. Sonuç olarak kendini gerçekleştirme yolunda ilerleyen çocuk, görsel sanatlar dersinin temel amaçları arasında yer alan bu hedefler doğrultusunda çevresine karşı daha bilinçli ve duyarlı olmayı öğrenir.

Görsel sanatlar eğitimi, diğer disiplinlerle birlikte eğitsel amaçlardaki bütünlüğü kurmaya ve bireyin kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur.

1.1 PROBLEM

Bu bölümde, çevre, sanat ve sanat eğitimi ile ilgili yapılan bazı araştırmalar problem durumunu daha iyi açıklayabilmek için özet olarak verilmiştir.

Ural'ın, (1993) “Çevre eğitimi” isimli “Çevre için eğitim toplantısı” Türkiye Çevre Vakfı'nın çevre eğitiminin önemini anlatan metinleri önemli kaynak yayınlardandır. Çevre eğitiminin araştırılmasına kaynaklık etmesi açısından önemlidir ancak sanat ile ilişkilendirilmemesi nedeniyle araştırmamızın bir bölümü ile ilgilidir.

Sarıkaya, (2006) “Çevre eğitiminde interaktif öğretim yöntemleri” isimli yüksek lisans tez çalışması yapmıştır. Bu çalışmada sanat konusu ile doğrudan ilişki olmamasından dolayı, sadece çevre eğitiminin ilköğretim kademesindeki öğrencilere yönelik olması ve istatistiksel değerlendirmeler kısmı ile benzerlik göstermektedir.

Yıldız'ın (2006) “İlköğretimde çevre eğitimi için yöntem geliştirme” isimli yüksek lisans tez çalışması ilköğretim öğrencilerinde hangi yöntemlerin daha etkili olduğunun görülmesi açısından önemlidir.

Mert'in, (2006) “Lise öğrencilerinin çevre eğitimi ve katı atıklar konusundaki bilinç düzeylerinin saptanması” isimli araştırması öğrencilerdeki çevre bilincinin incelenmesi açısından önemlidir. Öğrencilerin çevreye karşı tutum ve duyarlılıklarında çevre eğitiminin önemi ve çevre eğitimi için neler yapılabileceğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Aşlıoğlu, (2004) “Özel Okulların ve Devlet Okullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Çevre Eğitimi Düzeylerinin Karşılaştırılması” isimli yüksek lisans tezinde öğrencilerin, çevreye yönelik tutumlarının sosyoekonomik düzeye göre farklılık gösterdiği ve sosyoekonomik düzeyin yükselmesiyle çevreye yönelik tutumlarda olumlu yönde artış olduğunu gözlemlemiştir.

Görümlü, (2003) “Liselerde Çevreye Karşı Duyarlılığın Oluşturulmasında Çevre Eğitiminin Önemi” isimli araştırmasında lise öğrencilerinin kendilerine yöneltilen çevre, çevre sorunları ve çevre ile ilgili kavram sorularına yeterli cevaplar veremedikleri, çevre duyarlılıklarının orta seviyede olduğu ve çevreye yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği sonuçlarına varmıştır. Öğrencilerin çevreye karşı tutumlarının ve cinsiyete göre farklılıklarının incelenmesi yönünden araştırmamızla benzerlik göstermektedir.

Ayhan, (1999) “İlköğretim İlk Üç Sınıfındaki Öğrencilerin Yakın Çevre Bilincini Etkileyen Faktörler” isimli yüksek lisans tez çalışması yapmıştır. Bu çalışma ise; ilköğretimin I. Kademesinde olması ve çevre bilincini etkileyen faktörlerin incelenmesi açısından çalışmamızla ilgilidir.

Altun, (2006) “Geleneksel kültürün korunması ve tarihi çevre bilincinin kazandırılmasında sanat eğitiminin önemi” isimli yüksek lisans tezinde, geçmişten günümüze kadar gelen kültürel varlıklara ve tarihi dokuya sahip ülkemizin kültürel ve tarihi yapısını koruyarak, gelecek nesillere zarar vermeden ulaştırmak. Bu değerlere sahip çıkmanın önemini ve bunun sanat eğitimi yolu ile kazandırılması gerektiğini yaptığı araştırmasında ifade etmiştir. Çevre bilincinin tarihi ve kültürel açıdan incelendiği bu tez, araştırmamızla çevre bilinci ve sanat eğitimi ilişkisinin incelenmesi açısından benzeşmektedir.

Tuzlak, (2004) “Sanat eğitimi ve çevre ilişkisi (İlköğretim (6.7.8.) sınıf öğrencilerinin sanat eğitimi ve sanat eğitiminin çevredeki sanatsal objelere etkisine ilişkin görüşleri)” isimli yüksek lisans tezinde, öğrencilere okul öncesinden itibaren çevre eğitiminin verilmesi gerektiğini ve ilköğretimden itibaren verilecek sanat eğitimiyle öğrenci eğitilirken bir yandan da içinde yaşadığı çevreyi düşünerek hareket etme bilincinin verilmesini ifade etmiştir. Bu aşamada sanat eğitimi ve çevre ilişkisinin incelenmesi açısından bu çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Araştırmamızın temel fikri; görsel sanatlar eğitiminin ilköğretim I. kademedeki öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinin gelişmesine katkısı olabileceğidir.

Bu problem durumuyla ilgili olarak; görsel sanatlar eğitimi(resim-iş) dersinin öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinin gelişmesine katkısı olduğu, ders öğretim programı ve öğrenci kazanımlarından anlaşılmaktadır. Bunun sonucunda problem durumunu çözebilmek için öğrencilerin çevre bilincine yönelik kazanımların işlendiği görsel sanatlar dersini almadan önceki ve sonraki durumları arasındaki farklar saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmamız; yukarıda ifade edilen durumlar ekseninde yürütülmüştür.

Problem Cümlesi

Görsel sanatlar eğitiminin ilköğretim I. Kademedeki öğrencilerde çevre bilinci düzeylerinin gelişmesine katkısı nedir?

Araştırmanın problem cümlesi amacı daha iyi ifade edebilmek için, bazı alt problemleri de beraberinde getirmektedir.

Alt Problemler

Bu araştırmada, problem cümlesinde belirtilen konunun aydınlatılabilmesi için alt problemler olarak aşağıdaki şu sorulara cevap aranacaktır.

1) İlköğretim I. Kademedeki görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin çevre hakkındaki görüşleri nelerdir?

2) Görsel sanatlar eğitimcisinin, öğrencilerin çevre bilinci hakkındaki görüşleri nelerdir?

3) Çevre bilinci gelişmiş, çevresine karşı duyarlı bireyin özellikleri nelerdir?

4) Görsel sanatlar eğitimi alan öğrencilerde çevre bilinci düzeylerinde cinsiyet değişkenleri açısından anlamlı farklılık var mıdır?

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, Görsel sanatlar eğitiminin, ilköğretim I. kademedeki sınıflarda öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinin gelişmesine ne ölçüde katkıda bulunduğunu tespit etmektir.

1.3. Önem

İlköğretim I. Kademedeki çevre için eğitimin önemi büyüktür. Bugünün okul sıralarında oturan çocuklar yarın fabrikalarda, mahkemelerde, okullarda, ofislerde çalışan bireyler olacaktır. İşte bu bireyler, içinde yaşadıkları çevrenin üzerinde etki yaratabilecek tüm uygulamaların mimarları olacaklardır. Bunun yanında ülkenin doğal kaynakları üzerinde alınacak kararlarda söz sahibi olacaklardır. (Ural, 1993:9) Buradan anlaşılması gereken çocuklarımızın çevre bilinci düzeylerinin gelişmesinde biz büyüklere büyük görevler düşmektedir. Gerçekten çocuklarımıza yaşanabilecek bir dünya bırakmak istiyorsak bu bilinci onlara çok küçük yaşlardan itibaren aşılamamız gerekmektedir. Bugün dünyamızın çevre bilinçsizliği yüzünden nelerle karşı karşıya kaldığını bizzat yaşamaktayız. Kullanılan kimyasallar yüzünden atmosferin incilmesi, hava kirliliği, su sıkıntıları, kuraklık, orman yangınları vb. bunlara örnek olarak verilebilir.

İnsanlığın çevre ile ilgili sorunları her geçen gün artarak devam etmektedir. Çevreyi yaşanılmaz hale getiren biz yetişkinler, gelecek nesillerin yargılarından kurtulmak istiyorsak; onlara ortak bir gelecek olan “Çevre için Eğitimi” tüm yönleriyle benimsetmeli ve bir yaşam tarzı haline getirmelerini sağlamalıyız.

Hiç şüphe yoktur ki yüklenecekleri en büyük sorumlulukların başında yaşadıkları çevrenin kalitesi ve kaynakların sürdürülebilirliği ile ilgili sorumluluklar olacaktır. Bu doğrultuda onların bugünden daha okul sıralarında iken çevre konularında bilgili, bilinçli ve hassas yetişmeleri için verilen eğitimin önemi daha da artmakta ve eğitimcilere büyük görev düşmektedir. İşte bu noktada sanat eğitiminin çevre eğitimi ile ne denli iç içe olduğunu anlamak zor olmamaktadır. Eğer sanat eğitiminin tanımına bakacak olursak bunu kolaylıkla görebiliriz. Sanat eğitimi, özellikle yeni yetişen kuşaklarda başta olmak üzere, tüm insanlara yönelen, sanatı ve sanatsallığı kavratan, yaşamsal değeri belirleyen, yaratıcılığı sanat ve düşün alanında geliştirme amacını taşıyan bir eğitimsel programlar bütünüdür. Bu yönü ile sanat eğitimi yalnızca sanatçı eğitimini kapsamamaktadır(Gençaydın 1993:3).

Sanat eğitimi toplumun bütün bireylerini kapsamakta ve gerekliliğı tartışılmaz bir önem arz etmektedir. Yeni yetişen kuşaklarda çok daha büyük bir öneme sahip olmakta, kaliteli bireylerin yetişmesi adına eğitimin okul öncesinden başlaması gereklidir. Bilindiğı gibi küçük yaşlarda verilen eğitim çok kritik bir yere sahiptir.

İşte bu nedenledir ki sanat eğitimi içerisinde yer alan görsel sanatlar eğitiminin, I. Kademedeki çocuklarda çevre bilincinin oluşmasına ne derecede katkıda bulunduğı görsel sanatlar dersinin genel amaçları incelendiğinde açıkça görülecektir.

Görsel sanatlar dersinin bireysel ve toplumsal amaçlarında öğrenciye doğayı gözlemleme duyarlılığı kazandırmak, estetik amaçlarında öğrenciye doğadan, çevreden ve geçmişten günümüze miras kalan sanat yapıtlarından haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak amaçlanmıştır. Buradan yola çıkarak görsel sanatlar eğitiminin çevre bilincinin gelişmesine verdiği önem ortaya konmaktadır.

1.4. Varsayımlar

1) İlköğretim okullarında görsel sanatlar eğitimi veren öğretmenler müfredata uygun bir çalışma programı uygulamaktadırlar.

2) İlköğretim I. Kademe görsel sanatlar müfredatında yer alan bazı kazanımlar çevre bilincinin geliştirilmesine yöneliktir.

3) Ön-test ve son-test uygulanacak öğrenciler soruları doğru cevaplandırmışlardır.

4) Örneklem, evreni temsil niteliği taşımaktadır.

5) Geliştirilen ön-test ve son-test soruları öğrencilerin bilgilerini ölçmeye uygundur.

6) Öğrenciler kendi öz düşüncelerini yansıtmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırma Ankara ili ile sınırlıdır.
- Araştırma, Gazi ilköğretim okulu, ilköğretim I. kademe 1. Sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.
- Örneklemenin yaş grubu dikkate alındığında verilerin toplanması aşamasında bazı sınırlılıklarla karşılaşılabilir.

1.6. Tanımlar

Çalışmanın bu bölümünde çalışma sırasında kullanılan, bazı kavramların anlamları üzerinde durulmuştur.

Çevre:

1. Varlığın içinde oluştuğu ve yaşamım sürdürdüğü ortam.
2. Bireyi etkileyen canlı ve cansız varlıklar ile bütün güç ve koşulların toplamıdır.

Eğitim: Oğuzkan, eğitimi 6 başlık altında tanımlamaktadır (1991:25-26, Özsoy,2003a:25).

1. Yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gereken bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği.
2. Önceden saptanmış amaçlara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinlikler dizgesi.
3. Belli bir konuda, bir bilgi ya da bilim dalında yetiştirme ve geliştirme.
4. Her kuşağa, geçmişin bilgi ve deneyimini düzenli bir biçimde aktarma ya da kazandırma işi.
5. Eğitim ruhbilimi, eğitim felsefesi, eğitim tarihi, öğretim programları, özel ve genel öğretim yöntemleri, yönetim, denetim vb. eğitim ve öğretim alanlarını kapsamak üzere öğretmen, yönetici ve eğitim uzmanı yetiştirmek amacıyla ilgililer için düzenlenen bütün kurslara ve kurslarla ilgili bilimsel çalışmalara verilen genel ad.

Sanat:

1. Ruhsal ve duygusal bir anlatımdır, dışı vurumdur.
2. Biçimlerin oluşturduğu bir düzenleme, işlevselliği ile kendisini gösteren bir olgudur.(Özsoy,2003b:24)

Sanat eğitimi: Tüm insanlara yönelen, sanat ve sanatsallığı kavratan, yaşamsal değerini belirleyen, yaratıcılığı sanat ve düşün alanında geliştirme amacını taşıyan bir eğitsel programlar bütünüdür.(Erinç,1995)

Görsel Sanatlar: Desen, resim, özgün baskı, heykel; film, televizyon, grafik, üretim tasarım gibi iletişim ve tasarım sanatları; kentsel tasarım, iç mimarlık, ve manzara tasarımı gibi mimarlık ve çevresel sanatları; seramik, elyaf, takı ve mücevher, ahşap

eserler ve diğ er malzemelerle yapılardan içeren geniş bir sınıf (kategori)(
Özsoy,2003a:218)

Görsel Sanatlar Eğitimi: Genel olarak resim, heykel, mimarlık, seramik, grafik sanatlar, tekstil, moda tasarımı, film, fotoğrafı ve endüstri tasarımı gibi oldukça geniş bir alanı içine almakla birlikte, dar anlamda okullardaki görsel sanatlar derslerini tanımlar(Yılmaz,2007:17)

Program: Belli bir çalışmanın amacını bölümlerini, yöntemini ve süresini gösteren plan (Varış,2005:13)

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Sanatın Tanımı

Sanat; karışıklıktan ahenk yaratma faaliyetidir. Bir adım daha ileri giderek diyebiliriz ki sanat kolayca anlaşılmayan niceliği, çokluğu, kolayca anlaşılabilecek bir birliğe dönüştürür (Boydaş, 2004:5).

Sanatta eskiye dönme, bir taklit etme, yeni üründe, en azından içsel anlatımı hepten eksik kılmaktadır. Yani o ürünü sanat eseri olmaktan çıkarmakta, ya da taklit sınıfına koymaktadır. Sanatın tanımlanmasına ilişkin bir diğer güçlük ise, alıcıların ortaya koyduğu yargılardan doğmuştur. Oscar Wilde’ın dediği gibi “Cisimlerin çehreleri onu seyredenlerin kültürel düzeylerine göre değişir”. Bu nedenle de sosyokültürel sınıflar ya da gruplar arasında, kimi zaman işin içinden çıkılamayacak boyutta sanat anlayışları, sanat sorunları oluşmuştur. Bu farklılıklardaki art niyetler bir tarafa bırakılsa bile, yine de ortak payda da buluşmak, neredeyse olanaksız gibidir. Bir diğer durumda ise sanat güzel ile eş anlamlı tutulduğunda en klasikleşmiş deyişlerden biri ortaya çıkmaktadır: “Renkler ve zevkler tartışılmaz.” Bu da, “Sanat nedir?” sorusunun en önemli, en ciddi darboğazını oluşturur (Erinç, 1998).

Sanat her şeyden önce bir olgudur, bir gerçekliktir, bir varoluştur, varolandır. Tasarım halinde bulunan düşünülen bir etkinlik gerçeklik kazanmadığı sürece yani varolan durumuna geçmediği, geçemediği sürece sanat olarak kabul edilemez.

İnsanlık tarihine baktığımızda, sanatın başlangıçtan beri bizlerin bir parçası olduğunu görürüz. İlk insanların atları için söyledikleri ilk şarkılarından, yaptıkları ilk danslardan ve avcılarının avlarını ilk kez mağara duvarlarında resmetmelerinden; anne ve babaların çocukları için ilk kahramanlık hikayelerini anlatmaya

başlamalarından bu yana sanat, insan yaşantısının betimlenmesini, anlatılmasını ve kökleştirilmesini sağlamıştır (Özsoy, 2003a:18-19)

Sanat her yeni kuşağı bir önceki kuşağa bağlayan, dolayısıyla insanlığın sürekliliğini sağlayan önemli alanlardan biridir. Bu işlevini, yeni kuşağı bir çok açıdan bilgilendirerek, eğiterek, donatarak yapmaktadır (Özsoy, 2003a:19)

2.2. Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi, kişinin duygu, düşünce ve izlenimlerini anlatabilmek, yetenek ve yaratıcılığını estetik bir seviyeye ulaştırmak amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerinin tümüdür.

Sanat eğitimi; gözlem yapma, özgün buluş ve kişisel yaklaşımları destekler, pratik düşüncüyü geliştirir. Olayları, olmadan da beyinde gerçekleştirebilme gücünü artırır. Bireyin el becerisini geliştirir ve sentez yapmasına yardımcı olur.

Sanat eğitimi, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı eğitimidir. Sanat eğitiminin amacı, yapılmış olanları yineleyen değil, yeni şeyler yapabilme yeterlilikleri olan insanları yetiştirmektir. Sanat, eğitim bilimindeki birikimin ürünü olan çağdaş görüşler; kişinin bir bütün olarak sanatı anlaması, öğrenmesi iletişim ve etkileşime girmesi ile yaratıcı etkinlikte bulunmasını içermekte ve böylece sanat eğitimi alanı yeni ve çağdaş bir nitelik kazanmaktadır.

“İnsanın genel eğitimini bir bütünlük içerisinde düşünürsek, sanat eğitimi genel eğitimin bir parçası olarak kabul etmek zorundayız”(Gençaydın,1990:24). Gençaydın bu sözü ile sanat eğitiminin, genel eğitimden ayrı düşünülemeyeceğini savunmuştur.

Suut Kemal Yetkin: “Sanat eğitimi bir çeşit ahlak eğitimidir”(Yetkin, 1962:61) diyerek, insanın yetişmesinde, kişiliğinin olumlu yönde gelişebilmesinde sanat eğitiminin ne denli önemli olduğunu ifade eder.(Buyurgan,2001)

Sanat insanı parçalanmış bir durumdan birleşmiş bir bütüne dönüştürebilir. İnsanın gerçekleri anlamasını sağlar, onları dayanılır bir biçime sokmasında insana yardımcı olmakla kalmaz, gerçekleri daha insanca, insanlığa daha layık kılma kararlılığını da artırır. Sanatın kendisi bir toplum gerçeğidir (Fischer;1979:60,Özsoy,2003a)

2.3. Sanat Eğitiminin Gerekliliği

Her insan doğuştan yaratıcı güçlere sahiptir. Yaratıcı olmayan insan yoktur, yaratıcılığını dışa vurmak için olanak bulamamış ya da sağlanmamış insan vardır. Yaratıcılığın dışa vurulmasını “insanın kendini gerçekleştirme” ya da varoluşunun anlam kazanması olarak tanımlayabiliriz. İnsanın doğal yapısından kaynaklanan kendini gerçekleştirme, tanıma, dışavurma güdüsü, sağlıklı ve özgür kişilik geliştirmede önemli bir itici güç olmaktadır.

Yaratıcı güçlerin ortaya çıkarılarak geliştirilmesi, amaca uygun ve bilinçli bir eğitim yoluyla kişinin etken ve üretici olmasını sağlayarak gerçekleştirilebilir. Bireyin kendini gerçekleştirme çabalarının bir doyuma ulaşma ve haz duyma anlamına da geldiğini ve sonuçta estetik bir içerik taşıdığını özellikle belirtmeliyiz. Bu bağlamda, yetişmekte olan gençlerin estetik eğitiminden yani sanat yoluyla eğitiminden ne anlaşılmalıdır? Sanat eğitimi yalnızca yetenekliler yani sanatçı olacaklar için mi gereklidir? Yoksa herkes için mi gereklidir? Sorularına vereceğimiz “herkes için gereklidir” yanıtına inanmamız gerekir. Aksi durumda sanat eğitimi dersleri inandırıcı olmaktan uzak, hoşça vakit geçirme amacına hizmet eden bir “lüks”ten öteye hiçbir anlam taşımaz (Gençaydın,1993).

Sanat eğitiminin, özellikle görsel eğitimin okul öncesinden başlaması daha doğru olacaktır. Çünkü, insanın doğayı en çok tanıdığı ve kişiliğinin biçimlenmeye başladığı yıllar bu dönemdir. En geniş kapsamlı öğretim alanı okuldur. Okullarda, gerek kurumsal alana ilişkin bilgiler bağlamında, gerekse uygulamalı çalışma alanlarında, eğitimci ile eğitilen birey arasında kurulacak doğru, anlamlı ilişkiler gelişimi yönlendirecek, hızlandıracaktır(Kırıçoğlu,1991:53).

Sanat eğitimi, yanlış ve yaygın bir kanıyla yalnızca yetenekli öğrencilere yönelik bir eğitim olarak düşünölmektedir. Böyle bir bakış açısıyla yaklaşıldığında yeteneği olmadığı düşünölen çocuklar, kişilik gelişimleri üzerinde sanatın sağlayacağı olumlu katkılardan mahrum bırakılmış olacaktır. Çocuk veya genç, sanat eğitimi yoluyla bakmak yerine görmeyi, duymak yerine işitmeyi, dokunduğunu hissetmeyi kısacası farkında olmayı, algılamayı öğrenecektir. Çünkü sanat eğitimi bir “duyarlılık” eğitimidir.(Yılmaz, 2007: 18)

Çağdaş sanat eğitime ilişkin derslerde sadece el becerisini öğretmek yeterli değildir. Sanatta yaratıcı düşünme ustalığın önüne geçmiştir. Sadece masanın üzerine konan vazanın resmini yaptırmak sanat eğitimi değildir (İlhan, 2003: 17)

Hiç şüphesiz sanat eğitiminin gerekliliği konusunda sanat eğitimcilerine büyük sorumluklar düşmektedir. Sanat eğitimcisi yaratıcı ve geniş bakış açısına sahip olmalıdır ki yaratıcı insanlar yetiştirebilsin.

İnsanın giderek çoraklaştığı ve katılaştığı gerçeği çağımızın önemli sorunlarından biri olarak kabul edilmektedir: “Modern insanın içine itildiği ilişkiler bütünü onu küçölmüş ve ruhsal açıdan zedelemiş olduğu için, kültür yeteneğinin de azaltmıştır” der. A. Schweitzer “Deneyimler göstermiştir ki iyilik ve etik değerlerin korunması kafada değil, yüreklere iyice yerleşmekle olasıdır.” Bu nedenle, tek yönlü bir entelektüel (zihinsel) gelişim tehlikesine karşı, duygu içerikli değerlerin

geliştirilmesi ve zenginleştirilmesine özellikle lise düzeyinde oldukça önem vermek gerekir. (Gençaydın,1993)

En güçlü etik değerler kişisel yaratma yoluyla harekete geçirilebilir. Ancak bu yolla insan, her yaratıcı uygulamanın aynı zamanda zihinsel ve disiplinli bir çaba gerektirdiğini sezebilecektir. Zihinsel ve bedensel duyarlılığın güçlendirilmesi, yaratıcı süreç yoluyla duyguların uyandırılması, inceltilmesi, ilginin yoğun ve taze tutulmasıyla olasıdır. Böylece öğrenci yaşamın ve doğanın zenginliklerini tanıma olanağı bulabilir. Doğa, insanın hazır olarak bulduğu gereçler dünyasıdır. İnsanoğlu tüm zihinsel, duyuşal, sezgisel güçlerini ve istencini (iradesini) kullanarak doğayı anlamaya ve tanımaya yönelir(Gençaydın,1993).

Sanat eğitimi, her yaştaki birey için gereklidir ve insan hayatında önemli bir yer tutar. Sanat eğitimi; bireyin yaratıcı güç ve potansiyellerini eğitmek, estetik düşünce ve bilinci örgütlemek için gereklidir. Sanat, bireyin sosyal ilişkilerini ayarlamasını, işbirliği ve yardımlaşmayı, doğruyu seçme ve ifade edebilmeyi, bir işe başlayıp bitirme sevincini tatmayı, üretken olmayı sağladığı için gereklidir. Sanat eğitimi, gözlem yapma, orijinal buluş ve kişisel yaklaşımları destekler, pratik düşünceyi geliştirir. Olayları, olmadan da beyinde gerçekleştirebilme gücünü artırır. Bireyin el becerisini geliştirir ve sentez yapmasına yardımcı olur.

Sanat eğitimi rastlantısal olarak kimi yönelişleri, kimi becerileri ya da yetenekleri ortaya çıkarabilirse de, sanat eğitiminin salt temel amacı bunlar değil; hayatı değerli kılmak ve ondan zevk almayı sağlamaktır. Yani sanat eğitimi; insanı hedef alan ve onun mutluluğu için, insan anlayışına uygun nesiller yetiştirmeyi amaçlar. Sanat eğitimi; her bir sanat eserinin hedeflediği seyircide, dinleyicide, okuyucuda estetik kaygı meydana getirmeyi; zihnin bir boyutu olan sanatsal zekânın beslenmesi ve geliştirilmesini, bununla birlikte ona, insan ve insana bağlı değerleri iletmeyi hedefler. Sanatsal anlatımı, onun özel dilini kullanan kişi, aynı zamanda bu dil yardımıyla geçmiş ve çağdaş sanat eserlerine değer yargısıyla ulaşabilir. Gördüğü eserleri nitelik yönünden fark eder. Sanat eğitiminin bir başka işlevi de, sanat

eserlerine olduğu kadar, çevreye ve her türlü görsel nesneye, estetik ölçütlerle ulaşmayı sağlamaktır.

2.4. Görsel Sanatlar Eğitimi

Bilindiğı gibi sanat, bir anlatım aracıdır. Anlatılmak, ifade edilmek istenenler; maddeyle ses ve sözlerle hareketlerle biçim kazanır ki, böylece bir heykel taş yığını olmaktan, bir melodi gelişigüzel sesler olmaktan, bir resim boya kütlesi olmaktan, bir şiir ise rastgele sözler yığını olmaktan çıkar ve sanatın kendine özgü dünyasında anlam kazanır. Bunun sonucunda ise, sanatın çeşitli uygulama alanları ortaya çıkar.(Yılmaz, 2007: 17)

Daha öncede belirtildiğı gibi Sanat eğitimi çok genel bir kavramdır ve birçok alanı kapsamaktadır. İşte bu nokta da Görsel sanatlar eğitimi, tiyatro, müzik ve edebiyat gibi diğer disiplinleri dışında bırakır. Görsel sanatlar eğitimi genel anlamda resim, heykel, grafik sanatlar, seramik, mimarlık, tekstil, fotoğraf, moda tasarımı, endüstri tasarım ve film gibi geniş bir alanı kapsar. Bunu daha dar anlama indirgersek okullardaki Resim-iş dersini tanımlar.

Görsel sanatlar eğitimi bireyin ilk çocukluk döneminden başlayarak hayatın her döneminde sürdürülecek çok boyutlu bir süreçtir.

Görsel sanatlar eğitimi yalnızca yeteneğı olan bireylere yönelik değildir. Toplumun her kesimine yönelik olan özelliklede gelişimin ilk evresinde ta çocuğun karalama dönemi diye adlandırdığımız sürece kadar indirgenebilen bir eğitim sürecidir.

Teknolojinin egemen olduğı ve betonlaşmanın hızla arttığı çağımızda estetikten yoksun oluşumların kuşattığı yaşadığımız ortamlar, ancak düzene, güzele ve çevre bilincine ait değerlerin, bireye sanat eğitimi yoluyla kazandırılmasıyla

estetik hale getirilebilir. Görsel sanat eğitimi aracılığıyla öğrencilerin edindiği kazanımlar, onların iyi birer yurttaş olmalarına önemli katkılar sağlar.(Yılmaz,2007:18)

Görsel sanatlar dersi farklı bir derstir. Bu ders duyguların doğrudan deneyimini yeşertir ve doğrudan anlayış ve kavrayışa, bilginin yasal kaynağıymış gibi güvenmemizi sağlar. Amacı bireyi ve onun deneyimini doğrudan birbirine bağlamak, sözel ile sözel olmayan arasında köprü kurmak, daha da önemlisi bütünü anlama, kavrama yeteneği kazandırmaktır. Öğrencilerin bu dersi görmemeleri onların güçsüz kalmalarına yol açabilecektir(Özsoy,2003a:49).

Görsel sanatları kapsamayan hiçbir okul öğretim programı başarılı değildir. Sadece kendi kültürel mirasımızı iletmeye yönelik yaşantı ve deneyimler, sadece bireysel gelişim ve sanatla ilgili mesleklere hazırlık için değil, aynı zamanda boş zamanları değerlendirme etkinlikleri için de sanat dersleri önemlidir.

2.4.1. Görsel Sanatlar Dersinin Amaçları

Bireysel ve toplumsal, algısal, estetik, ve teknik amaçlar olarak gruplanabilir (T.C.M.E.B Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı,2006:7- 8).

a) Bireysel ve Toplumsal Amaçlar

1. Öğrenciye yaşamı ve doğayı gözlemlene duyarlılığı kazandırmak
2. Öğrenciye seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme becerileri kazandırmak; analiz ve sentez yeteneği ile eleştirel bakış açısını geliştirmek.
3. öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusu kazanmasını ve kendini geliştirmesini sağlamak.

4. Öğrencinin görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade etmesini sağlamak.
5. Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek(müze, galeri, tarihi eser vb.) ve bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak.
- 6.Öğrencinin her alanda kullanılabilecek yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak.
7. Öğrencinin ulusal ve evrensel sanat eserlerini ve sanatçıları tanımasını sağlamak.
8. Ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak.
9. Geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden haz alma ve onur duyma hassasiyeti kazandırmak.
10. İş birliği yapma, paylaşma, sorumluk alma, kendi işine saygı duyduğu kadar başkalarının işine de saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak.
11. Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma, duygusal tepkilerini ortaya koyma ve bedenine saygı duyma bilincini geliştirmesini sağlamak.
12. Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmaktır.

b) Algısal Amaçlar

1. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek.
2. Öğrencinin görsel algı ve birikimlerini sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkân tanımak.
3. Öğrencinin birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek.
4. Öğrenciye bilgi ve birikimini sanatsal uygulamaya dönüştürme yeteneği kazandırmak.

5. Öğrenciye yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisini kazandırmaktır.

c) Estetik Amaçlar

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak.

2. Öğrenciye geçmişten günümüze miras kalan sanat eserlerinden ve doğadan haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak.

3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi hayatının her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi haline getirebilme yeterliliği kazandırmak.

4. Öğrenciye, doğadan seçtiği veya insan eli ile üretilen nesneleri estetik birikimini kullanarak değerlendirme bilinci kazandırmak.

5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmak.

d) Teknik Amaçlar

1. Öğrenciye her türlü araç-gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırarak kendini geliştirmesine imkân tanımak.

2. Öğrenciyi değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencilerin farklılıklardan zevk alabilmelerini sağlamak.

3. Öğrenciye farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına varabilmek.

4. Öğrenciye kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak.

5. Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedен anlam çıkarma becerisi kazandırmak.

6. Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmaktır.

2.4.2. Görsel Sanatlar Eğitiminin İlkeleri

İlköğretimde uygulanacak görsel sanatlar eğitiminde belirlenen amaçlara ulaşılması için bazı temel ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (T.C.M.E.B Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı, 2006: 9).

1. Her çocuk yaratıcıdır.
2. Her çocuk farklı algı, bilgi, sezgi, duygu dünyası ve geçmiş hayat tecrübesine sahiptir. Uygulamalarda bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulur.
3. Uygulamalarda, görsel sanat alanlarına yönelik iki ve üç boyutlu çalışmalar ile çoklu ortam çalışmalarına yer verilir.
4. Görsel Sanatlar dersi, diğer disiplinlerle birlikte eğitim amaçlarındaki bütünlüğü kurmaya veya bireyin kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunur.
5. Dersin işlenişi ilgi çekici hale getirilen öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleriyle zenginleştirilir.
6. Görsel Sanatlar dersi çocuğu temel alır. Öğrenme-öğretme süreci, çocuğun kendine özgü algılama ve anlamlandırma evreni içinde, gelişim basamaklarına göre düzenlenir.
7. Değerlendirmede öğretmen, her çocuğun gelişim sürecini, bireysel farklılıklarını, öğrenme-öğretme sürecine katılımını ve sınıf içi performansını göz önünde bulundurur.

2.4.3. Görsel Sanatlar Dersi İlköğretim 1. Sınıf Çevre Bilincinin Geliştirilmesine Yönelik Kazanımlar

1. sınıf öğrencilerinin öğrenme alanlarına göre çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik kazanımları (T.C.M.E.B Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı,2006:41- 42);

Görsel Sanat Kültürü (GSK)

1. Doğada gezi yoluyla edindiği izlenimlerini paylaşır.
2. Doğayı çirkinleştiren olumsuzlukları fark eder.
3. Doğayı, doğal yaşamı sevmenin, ona saygı duymanın önemini ifade eder.
4. Doğadan çeşitli nesneler seçerek görsel tasarımlar yapar.
5. Doğa ile ilgili duygu ve düşüncelerini görsel olarak ifade eder.
6. Kendi yaşam alanını düzenlerken doğal çevreyi korumanın gerekliliğini kabul eder.
7. Evini, odasını, okulunu, sınıfını düzenli ve temiz tutmanın önemini kabul eder.
12. Görsel çalışmalarını sergilemekten ve bu duyguyu çevresindekilerle paylaşmaktan haz duyar.

Görsel Sanatlarda Biçimlendirme (GSB)

6. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.
7. Çalışmalarını sergilemekten ve bu duyguyu çevresindekilerle paylaşmaktan haz alır.

2.5. Çevre

Genel anlamda çevre; tüm canlıları hayatları boyunca etkileyen her türlü sosyo-ekonomik, kültürel, tarihi ve fiziki faktörlerin tümü olarak tanımlanır. Bir başka ifade ile çevre, bir organizmanın var olduğu ortam ya da şartlardır ve yeryüzünde ilk canlı ile birlikte var olmuştur. Sağlıklı bir yaşamın sürdürülmesi ancak sağlıklı bir çevre ile mümkündür.

Canlı varlıkların üzerinde yasadıkları, değişik şekillerde etkiledikleri ve etkilendikleri yaşama ortamlarına çevre denilmektedir. Bir canlının çevresi; her türlü biyolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik etkinliklerini sürdürdüğü, yasamanın temel koşulu olan; beslenme, üreme ve barınma ihtiyaçlarını karşıladığı yerdir (Yılmaz, Yel, Bahçeci, 2004: 270).

“Çevre, maddesel varlıklar, olaylar ve enerjiler bütünlüğüdür” (Tont, 2001: 32).

Özey’e (2001:17) göre; çevre, insanın ve ya herhangi bir canlının yaşadığı ortam olarak tanımlanabilir. Bu da, toprak, su ve hava küre olarak üç geniş ortamı ifade eder. İnsanlar, bitkiler ve hayvanlar ile bunların yaşadıkları çevreyle olan ilişkileri inceleyen bilim dalına da, Çevre Bilimi ya da Ekoloji (Oikos: Çevre, Evcik, Lagos: Bilim) denir. Ekoloji disiplinler arası bir bilim dalıdır. Bu bilimin prensipleri, dayanışma, sınırlama ve bağlılıktır.

Ekoloji, çok sayıda bilim dalının çekirdeğini oluşturmaktadır. Çevre şartları içerisinde tek bir canlı türünün incelenmesine otekoloji, farklı canlı türlerinin oluşturduğu toplulukların incelenmesine sinekoloji denmektedir.

İsbir’ e (1991:90) göre de; çevre, “ toplumun ve kişilerin hayatlarını etkileyen dış şartların bütünüdür”. Bu tanımlarda insan-tabiati ilişkisi yanında çevrenin kültürel ve fiziki özelliklerinin de düşünüldüğü ekosistem anlayışı hâkimdir.

Ekosistem içindeki doğal dengeye “ekosistem dengesi” denir. Doğal denge bozulduğunda, ekosistem dengesi bozulur ve ekolojik sorunlar ortaya çıkar. Mevcut ekosistemin bozulup ortadan kalkması ve daha sonra bozulan bu ekosistemin yerine yeni bir ekosistemin alması olayına süksesyon denir. Yerküre içinde en fazla ekosistem dengesini bozan en etkili canlı, şüphesiz ki insandır. İnsan nüfusu ve faaliyetleri arttıkça, ekosistem dengesi bozulmaktadır. (Özey, 2001:18)

Özellikle çevre sözcüğü her toplumda farklı biçimde algılanmaktadır. Halbuki bu kavram, bireysel ya da ulusal değildir. Evrensel bir nitelik taşımaktadır. Şüphesiz bu farklı yaklaşım, çevre kapsamının çok geniş olmasındandır. Çünkü esas olarak çevre; “canlıları ya da canlı topluluklarını yaşamları boyunca etkileyen canlı ve cansız (madde ve enerji) dış koşulların ve faktörlerin bütünüdür.” (Yılmaz, Yıldız, Sipahioğlu, 2008: 14).

Bir ilişkiler sistemi olan çevrenin bozulması ve çevre sorunlarının ortaya çıkması, genellikle insan kaynaklı etkenlerin doğal dengeleri bozmasıyla başlamıştır. İnsan yaşamı çeşitli dengeler üzerine kurulmuştur. İnsanın çevresiyle oluşturduğu doğal dengeyi meydana getiren zincirin halkalarında meydana gelen kopmalar, zincirin tümünü etkileyip, bu dengenin bozulmasına sebep olmakta ve çevre sorunlarını oluşturmaktadır.

2.5.1. Çevre Sorunları

İnsan yaratıldığı günden itibaren doğayla iç içe yaşamaya başlamış ve bir süre onun verdikleriyle yetinmiştir. Diğer canlılar, mevcut doğa koşullarına uyum sağlamaya çalışırken insan, geliştikçe elindeki teknolojiye de faydalanmak suretiyle doğal çevre koşullarını değiştirerek doğayı kendi denetimi altına almak istemiştir. Bunu yaparken de doğanın canlı ve cansız kaynaklarını kendi çıkarlarına göre

bilinçsizce ve cömertçe kullanmış. Dünya'nın ekolojik dengesinin bozulmasına neden olmuştur (Yılmaz, Yıldız, Sipahioğlu, 2008: 14).

Çevre sorunları ilk kez II. Dünya savaşı sonrası ortaya çıktığında, bunların sanayileşmenin bir sonucu olduğu ve sadece bulundukları bölgeleri ilgilendirdiği sanılıyordu. Böylece, bunlarla ilgili çözüm ve bilinç de bölgesel ve mahallî olarak düşünülüyordu. Çevre sorunlarının ortaya çıktığı bölgelerde yaşamayan insanlar bu sorunlara ilgi duymadıkları gibi, çözümü konusunda da bir endişe hissetmiyorlardı (Özdemir,2001).

Çevre sorunlarının insanlık üzerindeki etkilerinin tam olarak anlaşılması son yirmi yılda meydana geldi. Daha önceleri su ve hava kirlenmesi olarak görülen ve daha çok sanayi bölgelerinde rastlanan çevre sorunlarının, toksin atıklardan, ozon tabakasının incelmesine, tabiattaki biyolojik zenginliğin yok olmasına, yani bazı canlı türlerinin bir daha dönmemesine yok olmasına, iklim değişikliklerine, deniz ve okyanusların kirlenmesine kadar uzandığı görüldü. Ayrıca çevre kirliliğinin sadece insanın maddî ve ruh sağlığını tehdit etmediği; medeniyet ve kültürel varlıkları da tehdit ettiği ortaya çıktı. Dahası bu sorunlar sadece zengin ve gelişmiş ülkeleri değil, gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkeleri de aynı derecede etkilemektedir (Özdemir,2001).

Doğanın ve kültürün hızla yok olması ile ilgili kriz, küresel bir durumdur. Krizin aşılabilmesi, yerel toplulukların çevresel etiğimin sentezine ve de sanayileşmiş ülkelerin çözüm üretici çabalarına bağlıdır. Bu düşüncelerin bazıları sanat yolu ile gerçekleştirilebilir. Çünkü sanat, binlerce yıl önceden beri insan ile doğa arasında uyumlu ilişki kurabilen önemli bir etmendir (Matilsky, 1994: 8). Ayrıca, sanatsal ifade, yaşadığımız dünya ile olan ilişkilerimizi algılamada değişimi sağlayabilen önemli bir role sahiptir (Keleş, Yılmaz, 2003: 93).

Çevre Kirliliği:

Doğanın temel fiziksel unsurları olan hava, su ve toprakta zararlı etkilerin oluşması ile ortaya çıkan ve canlıların yaşamlarını olumsuz yönde etkileyen çevre sorunlarının tümü, çevre kirliliği olarak adlandırılır (Yılmaz, Yıldız, Sipahioğlu, 2008: 103).

Başka bir ifadeyle çevre kirliliği ya da çevre kirlenmesi, canlıları tehdit eden, cansız varlıkların niteliğini değiştiren zararlı maddelerin hava, su, toprak ve gıdalar gibi bütün alıcı ortamlara yoğun bir biçimde karışması olayıdır. Bu olay sonucunda alıcı ortamların fiziksel, kimyasal ya da biyolojik özellikleri değiştiğinden doğal dengeleri bozulmaktadır (Yılmaz, Yıldız, Sipahioğlu, 2008: 103-104).

Atıklar:

Atık herhangi bir nedenle atılan maddeyi anlatır. Bu madde sıvı, gaz, ve katı karaktere sahip olabilir. En tehlikeli atıklar endüstriyel süreçler sırasında oluşan zehirli atıklardır. Çevreyi bozan etmenlerin bazıları bulunduğu yerde kalır; etki alanları bulundukları çevre ile sınırlıdır. Etki alanlarını genişletmeleri bu etkinin taşınarak yayılmasına bağlıdır (Erdoğan,2003:35)

Katı Atıklar ve Etkileri:

Katı atıkların fiziksel çevreye etkileri, yer altı ve yerüstü su kaynaklarının ve havanın kirlenmesi, doğanın kendini yenileme yeteneğini yitirmesi, yer altı sularının asitlenmesi, metan gazı patlaması sonucu yangınların yarattığı hasar, yaban hayatına etkisi olarak sıralanabilir.

İnsan ve diğer canlılara etkilerini de üç gruba ayırarak sıralayabiliriz. Bunlardan birincisi, katı atıkların toplanması, taşınması, değerlendirilmesi ve zararsız hale getirilmesiyle ilgili işlerde, katı atık endüstrisinde çalışan insanlara etkisidir. İkincisi, fiziksel çevrede yaşayan insanlar üzerine olan etkisidir; üçüncü etki ise

metan gazı patlamaları, koku, görsel kirlilik, taşıma araçlarının gürültüsü vb. etkililerdir.

Hava Kirliliği:

Hava, insan ve diğer canlıların yaşamı için hayati öneme sahiptir. Ancak yaşamın devamı için, belirli bir kalitede olması gerekir. Zaman zaman çeşitli nedenlerle havanın kalitesi bozulmakta, yani hava kirlenmektedir. Hava kirliliği, değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Hava kirliliği; “havanın doğal, doğal ve beşeri faaliyetler sonucu, atmosfere karışan katı, sıvı ve gaz halinde bulunabilecek kirlleticilerin etkisiyle, doğal özelliğini kaybederek, insan ve diğer canlılar ile cansız varlıkları olumsuz yönde etkileyebilecek duruma gelmesi” (Yılmaz, Yıldız, Sipahioğlu, 2008: 107).

Hava kirliliği insanı ve diğer canlı türlerini en çok tehlikeye düşüren bir durumdur.

İnsanların faaliyetleri sonucu meydana gelen üretim ve tüketim faaliyetleri sırasında ortaya çıkan atıklarla hava tabakası kirlenerek, yeryüzündeki canlı hayatını tehdit eder bir konuma gelir. Yeryüzündeki canlı hayatın sürmesi için vazgeçilmez bir yere ve öneme sahip olan hava tüm hayatı etkileyecek biçimde endüstriyel artıklarla değişik yollardan kirlenmektedir. Bu kirlenme ilk kez 1940-1950’li yıllarda gelişen sanayileşmenin bir sonucu olarak dünyanın çeşitli şehirlerinde havanın aşırı kirlenmesiyle görülmeye başlandı. İşte bundan dolayı “insanlar tarafından atmosfere karıştırılan yabancı maddelerle hava bileşiminin bozulmasına” hava kirliliği denildi. Dünya Sağlık Örgütü’ne göre: “Hava kirliliği, canlıların sağlığını olumsuz yönden etkileyen veya maddî zararlar meydana getiren havadaki yabancı maddelerin, normalin üzerindeki yoğunluğudur”(Özdemir,2001).

Hava kirliliğinden bütün doğa ve insan dahil doğada yaşayan canlılar olumsuz yönde etkilenmektedir. Özellikle canlılar temel olarak soluma ve emme şeklinde hava kirliliğine maruz kalırlar (Barış,1995;Erdoğan,2003:48).

Hava kirliliğinin en ciddi sonuçlarından biri küresel ısınmadır. Bir çok bilim adamı çevrenin ve bunun sonucu olarak da insanlığın karşı karşıya kaldığı en büyük tehlikenin küresel ısınma olduğuna inanmaktadır (Erdoğan,2003:50).

Su Kirliliği:

Hava gibi su da hayat için vazgeçilmez bir yer ve öneme sahiptir. Dünyanın yaklaşık olarak, dörtte üçü sularla kaplıdır. Dünyadaki suların yalnızca %3'ü tatlı su, geri kalanı ise tuzludur. Su kaynaklarının kullanılmasını bozacak veya zarar verecek derecede niteliğini düşürecek biçimde suyun içerisinde organik, inorganik, radyoaktif ve biyolojik herhangi bir maddenin bulunmasına su kaynaklarının kirlenmesi denilmektedir (Özdemir, 2001: 57).

Erdoğan'a (2003: 66) göre de; su, insanların yaşamı için gerekli bir maddedir ve kullanımı geniş alanları kaplar. Tatlı su dünyanın birçok ülkesinde tükenen kaynaklardan biridir ve gittikçe kısılmaktadır. Orman tahribi, kentleşme, çiftçilik, madencilik ve kâğıt endüstrisi su rezervuarlarında organik ve inorganik maddelerin birikmesi ve su rezervuarlarını doldurmasına neden olmaktadır. Yer altı sularının kendini yenileme kapasitesinin üstüne çıkartılması da su sistemlerinin dengesini bozmaktadır. Tarımda kimyasal maddelerin yoğun kullanılması, endüstriyel kirlenme sonucu oluşan asit yağmuru, kanalizasyonların ve fabrika atıklarının suya boşaltılması ve ormanların kötü yönetimi sonucu su kaynaklarının temizliği ve kalitesi ortadan kalkmaktadır.

Su kirliliği; "su ortamlarının, çeşitli yollardan karışan bazı maddelerle ilk özelliklerinin ve kalitesinin değişerek insan ve diğer canlıların yaşamını olumsuz yönde etkileyebilecek biçimde bozulmasıdır." diye tanımlanabilir (Yılmaz, Yıldız, Sipahioğlu, 2008: 124).

Su kaynakları; evsel, endüstriyel ve tarımsal faaliyetlerden olumsuz yönde etkilenmektedir. Özellikle sanayi atıklarının ve evsel atıkların doğrudan veya dolaylı

olarak akarsu, göl ve denizlere boşaltılması, kıyılardaki çarpık kentleşme, tarımda kullanılan mücadele ilaçları ile aşırı gübre kullanılması, deniz taşımacılığı ve deniz kazaları suların kirlenmesine neden olan faaliyetlerdir. Bunlara ek olarak asit yağmurları, foseptik ve çöplüklerdeki sızıntılar gibi etkenlerde yer altı ve yer üstü su kaynaklarını kirleterek su kalitesini bozmakta ve çevreyi olumsuz yönde etkilemektedir (Yılmaz, Yıldız, Sipahioğlu, 2008: 124).

Dünyada her yıl 25 milyon kişi sağlıklı suya ulaşamadığı için suya bağlı hastalıklardan yaşamını yitirmektedir. İki milyar kişi ise sağlıklı suya ulaşmaktadır. Ülkemiz su kaynakları bakımından zengin bir ülke olmamasına rağmen kendine yeterli ülkelerden bir tanesidir. Ancak çarpık kentleşme ve nüfus göçleriyle su havzaları yapılaşmaya açılmış ve su kaynakları birçok bölgede yok edilmiş durumdadır. Bütün bunların yanı sıra kirlletici yönünden zengin olan sanayilerin su havzalarına kurulmasına izin verilerek çok önemli olan nehirlerimiz kirlletilmiştir ve kirlletilmektedir. Su ticari meta haline getirilerek insanların sağlıklı içme kullanma suyuna ulaşmaları engellenmektedir.

Toprak kirliliği:

İnsan etkinlikleri sonucunda toprağın fiziksel, kimyasal, jeolojik ve biyolojik yapısının bozulması toprak kirliliği olarak tanımlanabilir. Toprak kirliliğinin bir kısmı doğal süreçler sonucu ve toprağın yapısından kaynaklanmaktadır. Bütün canlıların üzerinde yaşaması için önemli bir faktör olarak gün geçtikçe bilinçli, bilinçsiz ve aşırı kullanımlar sonucunda daha çok kirlenmekte ve yaşanılmaz hale gelmektedir (Erdoğan, 2003: 72).

Toprak bitki örtüsünün beslendiği kaynakların ana deposudur. Toprağın üst tabakası insanlarla birlikte diğer canlıların da beslenmesinde temel kaynaktır. “Dünyanın üst derisi” olarak da anılan, “toprağın üst tabakasının” önemi sanıldığından büyüktür. Toprak kayması ve erozyonla yok olan üç santim toprağın yeniden oluşması yüzyıllar sürebilir. Özellikle erozyon sonucu ülkemizin çok verimli

toprakları yok olmaktadır. Ülkemizin topraklarını tehdit eden erozyon felâketi, içinde bulunduğumuz son yüzyılda artarak devam etmektedir (Özdemir, 2001: 68).

Toprak kirliliğini ortaya çıkaran nedenler; ormancılık faaliyetleri, erozyon, hayvancılık, hava ve suları kirleten maddeler asit yağmurları, hızlı kentleşme ve sanayileşme, yanlış arazi kullanımı, sıvı atıklar, katı atıklar, madencilik.

Çevre sorunları için önerilecek çözüm yolları oldukça önemlidir. Her şeyden önce sorunların varlığını tüm dünya insanları kabullenmelidir. Sorunların varlığını bir grup insanın kabullenmesi yetmez. Özellikle ülkeleri yöneten insanlar bu konuda daha bilinçli bir hale gelmelidir. Çünkü çevre sorunlarının çözümü için önerilen çözüm yolları, çoğu kez insanların ve ülkelerin çıkarlarına ters düşebilmektedir. Bu nedenle tüm dünya insanları çevre sorunlarına karşı daha hassas bir şekilde yetiştirilmelidir. Bu da eğitim ile olur. Bunun tüm dünya ülkelerinde, ilk ve ortaöğretim dönemlerinde çevre sorunları ile ilgili dersler okutulmalı ve böylece tüm dünya insanları konu ile ilgili olarak daha bilinçli yetiştirilmelidir (Özey, 2001: 246).

2.6. Çevre Eğitimi

İnsanları yaşadığı çevreden hiçbir zaman soyutlayamayız. Genç, yaşlı, küçük, büyük, kadın, erkek her türlü insanı yaşadığı çevresiyle düşünmek durumundayız. Sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi ne olursa olsun, çevresiyle bir bütün olarak düşünmek zorundayız. Bu nedenledir ki insanın doğumundan ölümüne kadar iç içe olduğu ve hiçbir zaman ayrı düşünemeyeceğimiz çevresi, bu çevrenin geleceği ve nasıl korunacağı konusunda bilinçlendirmek çevre için eğitmek ve eğilmek hakkıdır.

Çevre eğitimi; UNESCO ve Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı 1990 yılında düzenlenen Türkiye Çevre Eğitim ve Öğretimi Ulusal Çevre Strateji ve Uygulama Seminerinde “ bireylerde çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, olumlu,

kalıcı, davranış değişikliklerinin kazandırılması ve doğal, tarihi, kültürel, sosyo estetik değerlerin korunması, aktif katılımın sağlanması ve sorunların çözümünde görev alma” olarak tanımlanmaktadır (Özoğlu, 1993: 66).

Çevre eğitimi; insanın biyolojik, fiziksel ve sosyal çevresi ile ilgili değerlerin, tutumların ve kavramların tanınması ve ayırt edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Çevre eğitimi dünyanın karşı karşıya bulunduğu sorunlardan haberdar olan ve bu sorunların nasıl çözüleceğini bilen, ayrıca buna gönüllü bireyler yetiştirmeyi de amaçlamaktadır. Çevre eğitiminin esaslarını bilgilendirme, haberdar olma ve ilgilenme oluşturmaktadır (Doğan, 1997: 22).

Yaşadığımız çevrenin korunması ve gelecek nesillere bize bırakılardan daha güzel bir şekilde bırakma bilincini her bireye kazandırmak eğitimin genel amaçları arasında olmalıdır. Bu durum örgün ve yaygın eğitim kurumlarında “çevre eğitimini” gündeme getirmektedir. Öncelikle ilköğretim kademesindeki çocukların anlayacağı şekilde “çevre eğitiminin” tanımı yapılmalıdır.

İnsanın ve tüm canlıların içinde yaşadıkları çevreyi daha iyi tanımaları, korumaları ve daha sağlıklı yaşayabilmeleri için gösterdikleri gayret ve etkinliklerin tümüne Çevre eğitimi ve ya Çevre için eğitim denir (Ural, 1993).

Toplumun tüm kesimlerini çevre konusunda bilgilendirmek, bilinçlendirmek, olumlu ve kalıcı davranış değişiklikleri kazandırmak ve sorunların çözümünde bireylerin aktif katılımlarını sağlamak çevre eğitiminin temel hedefidir.

Çevre eğitiminde yalnızca bilgi ve sorumluluk vermek yeterli olmamalı bu davranışa dönüştürülmelidir. Bu nedenle mutlaka eğitim çalışmalarında görsel materyaller ve işitsel uygulamalara ağırlık verilmeli ve bu doğrultuda derinlik kazandırılmalıdır.

Anayasamızın 56. Maddesinde "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşın ödevidir" denilmektedir. Bu doğrultuda çevrenin korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi konusunda devlete ve vatandaşlara çeşitli görevler düşmektedir. Ülkemizde bugün ortaya çıkan sorunların ana nedenlerinden birisi, bilgi edinme ve bilinçlenmede karşılaşılan eksikliklerdir. Çevre bilincine sahip olmayan bir insan, yaşadığı dünyayı kendisinden sonra başkalarının da kullanacağını idrak edemez. Hâlbuki çevre, bize geçmişten kalan bir miras değil; korunması, geliştirilmesi ve gelecek nesillere en güzel şekilde devredilmesi gereken bir emanettir. Toplumumuzun büyük bir kısmında çevre bilincinin yeterince oluşmaması nedeniyledir ki çevre, ilgilenmeye değmeyen bir konu olarak algılanmaktadır. Çevre eğitiminin ana hedefi ise, yeni bir insan tipini, ahlak anlayışını ve tüketim bilincini topluma kazandırmak, ihtiyacı kadar tüketen, gelecek nesillere karşı sorumluluk hisseden, çevre sorunlarına karşı duyarlı ve bilinçli bir insan modeli yetiştirmektir (www.cevreorman.gov.tr).

Çevre bilincine erişilme de en önemli koşul ise, bireyin sosyal davranışlarının temelden değişmesidir. Bu da ancak verilecek etkili ve kapsamlı bir çevre eğitimiyle mümkündür (Yılmaz, Yıldız, Sipahioğlu, 2008: 225).

Çevrenin korunması, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi konularında gösterilen çabaların amacı, insanların daha sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşamalarının sağlanmasıdır. Bunu sağlayacak olan da insanın kendisidir. Çünkü çevreye zarar veren de, çevreyi koruyan ve geliştiren de insandır. Günümüzde çevre bilinci sağlıklı bir çevrede yaşamayı, temel insan haklarından biri olarak kabul etmektedir. Bu ise ancak kaliteli bir eğitimle mümkündür.

2.6.1. Çevre Eğitiminin Amaçları

Çevre eğitiminin temel hedefleri şu şekilde sıralanabilir (ÇB,2003);

1. Çevre eğitiminde öncelikle tabiat ve insan sevgisinin kazandırılması gerekir. Çünkü çevreyi koruma geliştirmenin temelinde sevgi unsuru yatmaktadır.
2. Doğal çevrenin özelliklerini bozmadan koruyan ve geliştiren bunlara aktif olarak katılan, bireylerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır.
3. Çevre eğitimi sadece bilgi aktarımı şeklinde değil uygulamaya da yönelik olmalıdır.
4. Eğitim tüm kesimleri kapsayacak şekilde, belli bir plan ve program dahilinde verilmelidir.
5. Bireyleri karar alma süreçlerine katmayı hedefleyen bir eğitim politikası uygulanmalıdır.
6. Çevre bilimleri ve diğer disiplinler arasındaki dinamik ilişkilerin geliştirilmesi sağlanmalıdır.
7. Çevre ile ilgili olaylar karşısında sorumluluğunu bilen fertlerin yetiştirilmesi sağlanmalıdır.
8. Çevre eğitimi, insanlarda kirletmeme bilincinin yerleştirilmesiyle sorunun kaynağında çözümlenmesini hedef almalıdır.
9. İnsanların çeşitli nedenlerle tabiattan uzaklaşmaları, tabiata karşı bir hissizlik, sevgisizlik ve vurdumduymazlık meydana getirmiştir. Tabiatla iç içe ve uyum içerisinde yaşama özendirilmelidir.
10. Çevre eğitiminin doğuştan başlayıp yaşam boyu devam eden bir süreç olduğu bilinmelidir.
11. Çevre eğitimi doğayı bir kitap ya da laboratuvar gibi gören ekolojik bir temele dayandırılmamalıdır.

2.6.2. Okul Öncesinde Çevre İçin Eğitim

Okul öncesi dönemi çocuğun yaşamında gelişim hızının yüksek olduğu ve çocuğun kişiliğinin biçimlendiği en önemli dönemdir. Okul öncesi dönem çocuğun kişiliğinin temel yapısının oluşması açısından ayrı bir yere sahiptir. Çocuğun yaşamındaki insanlar arası ilişkilerin düzeyi, tepkileri, düşünceleri, duyguları, korkuları, alışkanlıkları, olaylar karşısındaki tutumu, iyi veya kötü huylar edinmesi bu dönemde belirlenmektedir.

Çocuklarımızın sağlıklı bireyler olabilmeleri için onlarla etkili bir iletişim kurmalı onların fiziksel, ruhsal ve zihinsel gereksinimleri karşılanmalıdır.

Küçük çocuk için “çevre”, içinde bulunduğu ortamın tümüdür. Odası, evi, ailesinin bireyleri, komşuları, sokak vb. yaşamının ilk yıllarında çocuğun çevresiyle ilgili olarak öğrenecekleri, çevreyi tanımak ve çevreyi korumak olarak ikiye ayrılır. Çevresini tanıırken çocuğa verilmesi gereken mesaj, bu nesnelerin, kişilerin, yani bu ortamın bir parçası olduğudur. “odan”, “okulumuz”, “ailemiz”, “apartmanımız” gibi. Böylece çocukta çevreyi benimseme, çevreye ait olma kavramı ve duygusu gelişecektir. Bundan sonraki aşama ise benimsemeye sorumluluk duygusunun eklenmesidir. Çocuk daha küçük yaşlarda çevresine karşı bir sorumluluk duyarsa, çevreyi koruyucu davranışlara yönelir (Ural,1993).

Bu yıllarda temeli atılan beden sağlığı ve kişilik yapısının, ileri yaşlarda yön değiştirmekten daha çok, aynı yönde gelişmesi şansı çok yüksektir. Uzun yıllara dayalı araştırmalarla, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların büyük bir kısmının, yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiği gözlemlenmiştir (Oğuzkan, 1991:5).

Çocuğun çevresine karşı daha duyarlı ve koruyucu davranışların kazandırılması adına çocuğa, dağıttığı oyuncaklarını toplayarak odasını düzenli tutması, anaokulunda bir faaliyet sonrası malzemelerini toplanıp yerlerine kaldırılmasına yardım etmesi, evi kirletmemesi bilinci verilmelidir.

Evde, aile içinde çocuğa bu davranışların kazandırılması model olma yolu ile gerçekleşir, çünkü bu yaş grubundaki çocuklar çok iyi gözlemci ve taklitçidir. Anaokulu ortamında çocuk; drama, oyun, resim, deneyler, öykü kitabı ve çizgi film aracılığı ile çevre konusunda eğitilebilir.

Okul öncesi çocuğunun; doğal çevreye karşı hassas olma, özen gösterme, ilgilenme ve sevmeye gibi duygular kazanması gerekir. Bu kavramlar soyuttur ve çocuklar tarafından anlaşılması güçtür. Ancak çocuklar bu kavramları, doğal çevreye karşı olumlu davranan yetişkinlerden kolayca öğrenebilmektedir. Çünkü onlar, yetişkinleri gözleyerek öğrenirler. Bu nedenle, çocukların çevresinde model olabilecek öğretmen ve yetişkinlerin bulunmasına ihtiyaç vardır. Öğretmen doğa dostu olduğunu öğrencilerine duygularıyla göstermelidir (Oluk, 2008)

Okul öncesi dönemde çocuğa bilgi aktaran ve çeşitli davranışlara yönelten bir diğer eğitim aracıda televizyon programlarıdır. Renk, hareket, ses özellikleriyle çocuğun ilgisini kolayca çeken televizyon programları, bilinçli bir şekilde hazırlandığı takdirde okul öncesi dönem çocuğunu eğitmekte çok başarılı malzemelerdir (Ural,1993).

2.6.3. İlköğretimde Çevre İçin Eğitim

Yetişmekte olan nesillerin yaşanabilir, dengeli ve sağlıklı bir çevre konusunda bizlerden daha duyarlı ve sorumlu davranmalarını sağlamak biz yetişkinlerin ilk ve temel görevi olmalıdır. Şüphesiz bunun yolu da tüm örgün ve yaygın eğitim kurumlarında ve özellikle ilköğretim kurumlarında verilecek “çevre eğitimi” ile olabilecektir. Ancak bu kurumlarda verilecek çevre eğitiminin amacı kafaları ansiklopedik bilgilerle yüklemek değil, çevre kirliliğinin farkına varılmasını sağlamak, çözüm için düşünmeye, üretmeye yöneltmek ve hayat için temiz, dengeli ve sağlıklı bir çevrenin gerekli olduğu fikrini, bilincini vermektir (Dikmen,1993:21).

Çevre konusunun insanlığın bir numaralı ortak meselesi haline geldiği günümüzde, bu dünyanın varisleri olan çocuklarımız çevre eğitimi konusunda, elde bulunan temel bilgilere sahip olmaları ve bilinçlendirilmeleri kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir. Çevre eğitiminde hedef kitle, çocuklar ve gençler olursa belirlenen hedeflere ulaşılabilir (Dikmen,1993: 25).

İlköğretim okullarında klasik program anlayışı nedeniyle, hedefler çok genel verilmiş bunun sonucunda çok yüzeysel kalmıştır. Bu nedenle öğrencilerin aldıkları bilgileri ne kadarını davranışa dönüştürdükleri ve ne kadarında kazanıp geliştirdikleri ölçülememektedir. Ancak öğrencilere çevre konusu bir ders olarak verilip uygulamalar, gözlemler ve proje imkânları verilirse, kalıcı davranış olarak kazandırılabilir.

Çevre eğitiminin temel amacı şöyle özetlenebilir; eğitim ve öğretim sürecinden geçen kişilerin çevre konularında sorumlu davranışları sergileyebilmelerine olanak sağlayıcı ve teşvik edici bilgi, beceri ve değer yargıları ile donanmış vatandaşlar olarak yetişebilmelerine yardımcı olmak. Çevre eğitiminin gerçek amacına ulaşması ancak ilköğretim sıralarındaki öğrencilere bu bilinç aşılanarak mümkün olabilir.

İlköğretim okullarında I.kademede mihver derslerin içinde genellikle alt başlıklar olarak çevre konusuna yer verilmektedir. Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler derslerinde ve ifade-beceri dersleri olan Türkçe, Matematik, Resim-İş, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde çevre konusu işlenmektedir. İlkokul programında 1.2.3. sınıflarda okutulan Hayat Bilgisi bir Çevre ve Sağlık dersi, 4.5. sınıflarda okutulan Fen Bilgisi dersi Çevre ve Sağlık dersidir. Sosyal Bilgiler dersi de Çevre, Ulaşım ve Trafik dersi niteliğindedir (Dikmen,1993: 27).

Çevre eğitiminin her ders içinde ayrı bir yeri olmalıdır. Bu noktada ders kitaplarının önemi büyüktür. Öğrencilerin ilgi ve beğenisini kazandırabilecek,

öğrencileri araştırmaya yöneltecek, düşündürücü ve çevre eğitimine yönelik kalıcı mesajlar verebilecek ders kitapları olmalıdır.

2.7. Sanat Eğitimi ve Çevre Bilinci

Sanat eğitimi bireyi zihinsel, duyuşsal, duygusal, ruhsal, sosyal, bedensel tüm özellikleri ile kavramakta; bu aşamaları yaşayan birey, birçok önemli, olumlu davranış kazanırken, estetik bir kişilik de geliştirmiş olmaktadır. Sanat eğitimi, her yaş ve düzeyde insan için gereklidir; özel yetenek gerektirmez. İnsan; akıllı ve duyguları ile öznelliği ve nesnelliği ile, gerçekliği ve imgelemi ile bir bütündür. Bu bütünlüğün korunması ve geliştirilmesi için eğitim sisteminde Matematik, Fen, Tarih, Dil gibi bilime dayalı derslerle, Edebiyat, Resim, Müzik, Tiyatro, Dans gibi sanat derslerinin dengelenmesi gerekir.

Çevre bilincinin düşünsel, duygusal ve davranışsal boyutları vardır. Diğer bir deyişle çevre bilinci; çevreyle ilgili kararları, ilkeleri, yorumları içeren düşüncelerden, bu düşüncelerin yaşama aktarılması olan davranışlardan ve bütün bunlarla ilgili olarak çeşitli duygulardan oluşmaktadır (Türküm, 2006: 172).

Sanat eğitimi, yaratıcılığın ön planda tutulduğu, eleştirel düşünmenin geliştirildiği, her öğrencinin kişisel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirilmeye çalışıldığı, güvenilir bir eğitim çeşididir. Eğitimin her kademesinde yürütülecek çalışmalar, öğrencilerin yaratıcı düşünce güçlerini ortaya çıkaracak, onları kalıplara sokmayacak, özgürce kendilerini ifade edebilecekleri şekilde olmalıdır. Temel amaçları, çocuğu görmeye, aramaya, sormaya, denemeye, sonuçlandırmaya alıştırmak olan sanat eğitimi, eğitimin her kademesinde kesintiye uğramadan devam etmelidir.

Çocuğu sorgulamaya, araştırmaya estetik düşünmeye, güzele ve çevresine saygı duymayı öğreten sanat eğitimi, çevresine karşı daha duyarlı bireyler yetişmesinde büyük öneme sahiptir. Bu eğitimden yoksun bir bireyden içinde yaşadığı çevresini sevmesini, korumasını ve onun farkında olmasını bekleyemeyiz. Sanat eğitiminin temel amaçlarına sahip olan birey çevresindeki insanlara, doğal varlıklara, doğal güzelliklere saygı duyar ve korur.

Doğal ve yapay çevrenin bozulması halinde birey ve birey topluluklarının büyük zorluklarla karşılaşacağını bilmesi ve anlaması için her türlü eğitim imkânlarından faydalanılarak onlara çevre bilincinin verilmesi gerekir (Yılmaz, Yıldız, Sipahioğlu, 2008: 225).

Çevre bilinci; öğrencilere çevreye ve onun problemlerine karşı duyarlılık ve farkındalık kazandırarak, çevre problemlerini algılama, belirleme ve tepki verme duygularını geliştirmelerine yardımcı olur.

Çevre bilincine sahip bireylerin yetişmesinde sanat eğitiminin önemi büyüktür. Sanatın insana kattığı inceliği kazanabilmiş insan, ilişkilerinde olduğu kadar çevresindeki her şeye karşı daha duyarlı yaklaşarak, onların değerli olduğunun farkına varabilir.

19. yüzyılda, yaşamış olan İtalyan filozof Croce'e göre; "hayal gücüyle karışmadığı sürece doğanın hiçbir parçası güzel değildir." Doğa sadece ona sanatçı gözüyle bakanlar için güzeldir. Sanatçı gözüyle bakmaksa doğayı gerçek bağılıklarından, günlük gereksinim ve alışkanlıklardan kurtararak algılamaktır. Böyle bir doğa ise artık hayal gücü ve yaratıcılıkla karışmış ve bu nedenle güzelleşmiştir (Cömert,2007).

Croce'ın bu sözleriyle sanat eğitiminin ne kadar gerekli olduğunu daha iyi anlıyoruz. Bütün alanlarda gerekli olduğu gibi bireyin doğayı, çevresini

algılayabilmesi ona saygı duyabilmesi için de gereklidir. Sanat eğitiminden yoksun öğrenci bakmakla görmek, duymakla işitmek, korumakla kollamak arasındaki farkı anlayamayan kişidir. Bunların farkında olan birey çevre bilincine sahip, içinde yaşadığı çevresine karşı daha duyarlı olandır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme ile verilerin toplanması ve verilerin çözümlemesi konuları üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırmada amaç, fonksiyonel ilişkilerden çok, sebep-sonuç ilişkilerini meydana çıkarmak olduğu için seçilen araştırma yöntemi "deneysel" araştırma yöntemidir. Veri kaynağı ve veri toplama aracı bakımından incelendiğinde "kontROLSÜZ ön ve son-test" modeli kullanılmıştır. Araştırmada ele alınacak olan sınıf seviyelerinin müfredatında çevre bilincinin kazandırılması ve geliştirilmesine yönelik kazanımlar belirlenerek, araştırmacı bu kazanımlara yönelik gerek müfredattan, gerekse kendi belirleyeceği etkinliklere yer vermiştir. Bu etkinliklerin öncesinde ve sonrasında kazanımları amacına ulaşıp ulaşmadığını ölçmeye yönelik ön test-son test uygulamaları yapılarak aradaki fark belirlenmeye çalışılmıştır. Başka bir ifade ile elde edilen veriler doğrultusunda karşılaştırmalar yapılarak elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ankara ili dâhilindeki tüm ilköğretim 1. sınıf görsel sanatlar dersi alan öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini Ankara ilinde Gazi İlköğretim Okulu görsel sanatlar eğitimi dersi alan 16 kişilik 1. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Seçilen sınıf

ilköğretim müfredatı dikkate alınarak belirlenmiştir. Araştırmada 1. sınıfların tercih edilme nedeni müfredatta çevre bilincine yönelik kazanımların fazla olmasıdır.

3.3. Verilerin toplanması

Bu araştırmada veri toplanması aşamasında öğrencilere uygulama öncesi ve sonrasın da uygulanmak üzere aynı sorulardan oluşan ön-test ve son-test hazırlanmıştır (Ek 1 ve Ek 4). Hazırlanan ölçek 15 sorudan oluşmaktadır. Bu test görsel sanatlar dersi öğretim programındaki kazanımlara yönelik olarak hazırlanmıştır.

Veri toplama aracı incelenmiş, analiz edilmiş ve uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenerek son şeklini almıştır. Ön-test ve son-test soruları bir eğitim bilimleri uzmanı, bir çevre bilimi uzmanı ikide alan uzmanı olmak üzere dört öğretim üyesi tarafından onaylanmıştır.

Daha sonra etkinlikler belirlenerek ders planı hazırlanmıştır. Uygulama öncesinde deney grubuna ön-test uygulanmıştır. Uygulanan etkinliklerin ardından aynı sorular örnekleme alınan öğrenci grubuna son-test olarak tekrar uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan deney grubuna yöneltilen ön-test ve son-test soruları açık uçludur. Ön-test ve son-test sorularının cevapları karşılıklı görüşme yöntemi ile elde edilmiştir.

Ön-test ve son-test soruları öğrenciler tarafından cevaplandırıldıktan sonra elde edilen sonuçlar, belirlenen cevap anahtarı doğrultusunda iki alan öğretmeni ve bir sınıf öğretmeni tarafından değerlendirilmiştir.

3.4. Verilerin analizi

Ölçme araçları ile toplanan veriler SPSS (The Statistical Packet for the Social Sciences) paket programı ile çözümlenmiştir. İlk önce veriler programa girilmiş, öğrencilerin üç hakem tarafından değerlendirilmiş olan ön-test ve son-test puanlarının t-testi sonuçları bulunmuştur. Ardından cinsiyet değişkenlerine göre ön-test ve son-test puanlarının bağımsız gruplar t-testi sonuçları bulunmuştur. Ve t-testi sonuçları üzerinden yorumlamaya gidilmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde; Ankara iline bağlı Gazi İlköğretim Okulunda öğrenim gören 1. sınıf öğrencilerine deney sırasında yapılan ders planı ve uygulanan ön-test, son-test sonucunda öğrencilerin çevre bilinci düzeylerini ölçmeye yönelik bulgular tablolar halinde açıklanıp yorumlanmaktadır.

Öğrencilere ön test uygulanarak öğrencilerin konu ile ilgili ön bilgileri ölçülmüştür. Ön-test sonucunda cinsiyet değişkenine göre tabloda t-testi sonuçları elde edilmiştir.

Tablo-1

Cinsiyete Göre Ön-Test Puanlarının Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kız	7	45.81	8.01	14	472	.644
Erkek	9	47.56	6.79			

Öğrencilerin görsel sanatlar eğitiminin çevre bilincine katkısının cinsiyete göre ön-test puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. [$t(14)=472$, $p>.01$.] Kız öğrencilerin uygulama öncesi ön-test puanlarının ortalaması 45.81, erkek öğrencilerin ön-test puanları ortalaması 47.56'tir.

Tablo-1'de görüldüğü gibi; görsel sanatlar eğitimi dersi işlenmeden önce öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinde kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.1. Ön-test ve Son-test Bulgularının t-Testi Sonuçları

Tablo-2
Ön-test ve Son-test Ortalama Puanların Eşli Gruplar t-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Öntest	16	46.79	7.14	15	17.71	.000
Sontest	16	103.27	10.59			

Öğrencilerin görsel sanatlar eğitiminin çevre bilincine katkısı ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Görsel sanatlar eğitimi dersini aldıktan sonra çevre bilinci düzeylerinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. [$t(15)=17.71$, $p<.01$.] Öğrencilerin uygulama öncesi ön-test puanlarının ortalaması 46.79 iken uygulama sonrası son-test puanları ortalaması 103.27'ye yükselmiştir. Bu bulgular, görsel sanatlar eğitiminin, öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinin gelişmesine katkıda bulunduğunun göstergesidir.

4.2. Ön-Test ve Son-Test Cevap Anahtarı

1. İnsanların yaşamını sürdürmesi için doğa gereklidir. Doğada varolan her şey insan içindir. İnsanlar doğanın kendisine sunmuş olduğu bütün olanaklardan yararlanır. Doğa olmazsa canlılar yaşamını sürdüremez, bu yüzden doğamızı sever ve ondan vazgeçemeyiz.

2. Doğayı çirkinleştiren olumsuzluklar;

a) Katı atıklar ve çöpler

b) Konutlar ve fabrikalardan kaynaklı gazların havaya karışması sonucu oluşan hava kirliliği.

- c) Göçler, düzensiz ve çarpık kentleşme
- d) Ormanların tahribi, yangınlar, erozyon
- e) Kanalizasyon ve fabrikalardan çıkan atık suların sularımızı ve doğal kaynaklarımızı kirletmesi
- f) Motorlu araçlar ve deniz araçları

3. Atıklar ve çöplerin olmadığı, hava kirliliğine sebep olan gazların, sularımızı kirleten fabrika atıklarının olmadığı, yeşil alanların daha geniş yer kapladığı çevre temizdir.

4. Kirliliği: Hızlı nüfus artışı, plansız kentleşme, plansız endüstrileşme;

- a) Katı atıklar ve çöpler
- b) Konutlar ve fabrikalardan kaynaklı gazların havaya karışması sonucu oluşan hava kirliliği.
- c) Göçler, düzensiz ve çarpık kentleşme
- d) Ormanların tahribi, yangınlar, erozyon
- e) Kanalizasyon ve fabrikalardan çıkan atık suların sularımızı ve doğal kaynaklarımızı kirletmesi
- f) Motorlu araçlar ve deniz araçları

5. Kirliliği, atık çöplerin, havayı kirleten gazların, dumanların bulunmadığı daha düzenli daha yeşil bir doğada.

6. Çevremi koruyarak daha temiz ve güzel olmasına dikkat ediyorum.

7. Daha temiz, düzenli, yeşil alanların daha geniş yer kapladığı, doğal kaynaklarımızın ve havamızın kirliliği ,çevreye zarar veren atıkların olmadığı bir çevre hayal ediyorum.

8. Çevre kirliliğini önlemek yakın çevre ile başlar. Odam, okulum, evim ve sınıfım düzenli ve temiz olduğunda kendimi daha mutlu hissediyorum.

9. Çevre kirliliğinin nedenleri: Hızlı nüfus artışı, plansız kentleşme, plansız endüstrileşme;

- a) Katı atıklar ve çöpler
- b) Konutlar ve fabrikalardan kaynaklı gazların havaya karışması sonucu oluşan hava kirliliği.
- c) Göçler, düzensiz ve çarpık kentleşme
- d) Ormanların tahribi, yangınlar, erozyon
- e) Kanalizasyon ve fabrikalardan çıkan atık suların sularımızı ve doğal kaynaklarımızı kirlletmesi
- f) Motorlu araçlar ve deniz araçları

10. Yerlere çöp atmamak, su ve hava kirliliğine sebep olan etkileri azaltmak, çevremizde yaşanan çevre felaketlerine duyarsız kalmayarak çevremizdeki uyarmak.

11. İnsan yaşamı, diğer canlılar ve doğanın korunması için çevremizi temiz tutmak önemlidir. Çevremiz kirli olursa bu olumsuzluklardan canlılar etkilenir.

12. Doğayı korurum, çevremi kirlletmem, yerlere çöp atmam, ataları uyarırım, doğal kaynaklarımıza zarar vermem onları korurum, daha fazla yeşil alan için ağaç dikerim.

13. Katı atıklar ve çöplerin olmadığı, sularımız ve havamızın daha temiz olduğu, daha düzenli ve planlı kentleşmenin olduğu, yeşil alanların çok daha geniş yer kapladığı çevre güzeldir.

14. Yeşil alanların geniş olduğu havası daha temiz oksijeni bol, çöpsüz, düzenli, temiz bir çevrede yaşamak mutlu ederdi.

15. İnsanlar ve diğer canlıların yaşamlarını sürdürmeleri için doğa vazgeçilmez bir unsurdur. Bu nedenledir ki doğamızı korumalı ve ona saygı duymalıyız.

4.3 Öğrencilerin Ön-test ve Son-test Cevaplarının Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi

Aşağıda belirlenen kriterler doğrultusunda öğrencilere uygulanan ön-test ve son-test sorularına verilen cevapların karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi verilmiştir.

1. Doğayı niçin seviyorsunuz?

Ön testte verilen cevaplara baktığımızda öğrencilerin doğa ile ilgili bilgilerinin genelde yetersiz olduğu görülmekte bu nedenle “Doğayı niçin seviyorsunuz” sorusuna net cevaplar alınamamıştır. Öğrencilerin tamamına yakınının “Güzel olduğu için, temiz olduğu için seviyorum.” cevabını verdiği görülmüştür. Bu da öğrencilerin bilgilerinin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

Son testte verilen cevaplar incelendiğinde ise öğrencilerin duygularına yönelik daha özgün “Doğamız olmazsa yaşayamayız. Oksijen verdiği için, güzel görüldüğü için, çimenleri olduğu için, bize su verdiği için seviyorum.” gibi kriterlere uygun doğru cevaplar verildikleri görülmüştür.

2. Doğayı çirkinleştiren olumsuzluklar nelerdir?

Ön testte verilen cevaplarda doğayı çirkinleştiren olumsuzlukların farkında olmadıkları ve bu olumsuzlukların sadece çöplerle sınırlı kaldığını ifade ettikleri görülmektedir.

Son testte verilen cevaplar incelendiğinde ise öğrencilerin tamamına yakınının doğayı çirkinleştiren olumsuzlukların neler olduğunu söyledikleri görülmüştür.

3. Nasıl bir çevre temizdir?

Öğrencilerin ön testte verdiği cevaplar “ çöp olmayan, çöpsüz” gibi benzer cevaplar verdiği gözlenmektedir. Bu cevaplarda yine öğrencilerin çevre kirliliğini oluşturan faktörlerin sadece çöpler olduğu bilgisine sahip olduğunu bu da öğrencilerin bilgilerinin yetersizliğini göstermektedir.

Son testte ise öğrencilerin çevre kirliliğine neden olan olumsuzlukların farkında olduklarını gösteren cevaplar verdiği görülmüştür. “ Yemyeşil ağaçların olduğu, doğanın temiz olduğu, güzel olduğu bir çevre.” “Tertemiz suların olduğu, çatlak olmayan çatlak olmayan tarlaların, yerlerde hiç çöp olmayan çöpçülerin çöpleri topladığı, her tarafta çiçeklerin olduğu bir çevre temizdir.”

4.Nasıl bir çevre kirlidir?

Bu soruda da öğrenciler “çöpler, çöp olan çevre kirlidir” gibi benzer cevaplar vermişlerdir.

Son testte ise “ Her yerde çöp olan, suların turuncu ve pis aktığı, fabrikalardan dumanların çıktığı çevre kirli olur.” gibi çevreyi kirleten faktörlerin neler olduğunu söyleyerek soruyu doğru cevapladıkları görülmüştür.

5. Nasıl bir doğada yaşamak isterdiniz?

Sorusuna öğrencilerin verdiği cevaplar incelendiğinde cevapların “temiz ve güzel” gibi benzer cevaplar olduğu görülmektedir.

Son testte ise öğrencilerin konuya daha hâkim “ yeşil ormanlarla kaplı, kirli suların, kirli dumanların bulunmadığı güzel bir doğada” gibi cevaplar verdiği görülmüştür. Son testte cevapların anlamlılık düzeyinde artış gözlenmiştir.

6. Yaşadığınız yeri düzenlerken nelere dikkat ediyorsunuz?

Öğrencilerin ön testte vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde sınırlı çerçeveler içerisinde kaldıkları görülmüş, son test cevapları incelendiğinde ise sorumluluk alma bilincine sahip, çevresine karşı daha duyarlı olduğunu gösteren, beklenen kriterlere uygun “Okulumu temiz tutuyorum, evimi hiç dağıtıp düzensiz bırakmıyorum. Çöp ataları uyarıyorum. Çevreme zarar vermemeye temiz tutmaya çalışırım. Yatağımı düzeltirim, sınıfımı süpürürüm çünkü temizlemezsem her yerde mikrop olur hasta olurum.” cevaplar verdiği görülmüştür.

7. Hayal ettiğiniz, olmasını istediğiniz çevre nasıldır?

Öğrencilerin ön testte bu soruya vermiş oldukları cevaplara bakıldığında çoğunlukla “düzenli, güzel ve temiz” gibi cevaplar verildiği görülmektedir.

Son testte verilen cevaplar ise “Tertemiz, bol oksijenli, yeşil ağaçların, ormanların olduğu bir çevre.” gibi cevaplarla öğrencilerin hayal ettikleri, olumsuz çevre koşulları ile olumlu çevre koşullarının farkında olarak kendilerini ifade ettikleri görülmüştür.

8. Evinizi, odanızı, okulunuzu, sınıfınızı düzenli ve temiz tutmak neden önemlidir?

Öğrencilerin ön testte vermiş olduğu cevaplar daha çok bağlayıcı olarak anne, baba ve öğretmenin (otoritenin) ne düşüneceği, nasıl tepkiler alacakları yönünde olmuştur. Yani otorite olarak gördükleri anne, baba ve öğretmenin istekleri önceliklidir.

Son test cevaplarında ise evini, odasını, okulunu ve sınıfını düzenli tutmanın kendi için önemli olduğunun farkına vardıkları görülmüştür.

9. Çevre kirliliği nedir?

Ön testte verilmiş olan cevaplara baktığımızda genel olarak bu soruya cevap alınamamış veya çevre kirliliği sorusunun tam karşılığı olan cevap verilememiştir. Bu da öğrencilerin çevre kirliliği kavramı hakkında yetersiz bilgiye sahip olduklarını göstermektedir.

Son testte verilen cevaplara bakıldığında öğrencilerin soruyu büyük oranda doğru cevaplandığı belirlenmiştir. Öğrenciler “ Suların kirli olması, yerlerde çöp olması.” “Her tarafın pislik ve çöp içinde olması.” gibi cevaplar vermiştir.

10. Çevre kirliliğini önlemek için neler yaparsınız?

Ön test cevaplarında bazı öğrencilerden hiç cevap alınamazken, cevap alınan öğrencilerin ise çoğunlukla “çöp atanları uyarırım” gibi benzer cevaplar verdikleri görülmüştür. Bu öğrencilerin çevre kirliliği kavramı ile ilgili ve çevre kirliliğini önlemek için neler yapılması gerektiği hakkında bilgi sahibi olmadıklarını göstermiştir.

Son test cevapları incelendiğinde doğru cevaplar verdikleri belirlenmiştir. “Çöpleri yere atmamalıyız suları kirletmemeliyiz. Ormanları temiz tutmalıyız.” vb.

11. Çevremizi temiz tutmak neden önemlidir?

Öğrencilerin ön testte vermiş oldukları cevaplar farklı dağılım göstermiş fakat doğru cevap sayısı azınlıkta kalmıştır. Öğrenciler çevreyi temiz tutmanın önemli olduğunun bilincinde olmasına rağmen, yetersiz bilgiye sahip olmalarından dolayı bunu ifade edemedikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin, bütün sorularda karşılaştığı gibi çevre kirliliğine neden olan faktörlerin sadece “çöp, çöp atmak ve çöplerden” ibaret olduğunu düşündükleri görülmüş ve cevapları bu yönde olmuştur.

Son testte ise öğrencilerin “çevremizi temiz tutmazsak hasta oluruz, oksijen alamayız.” “Her taraf pis olursa kimse orda yaşayamaz. Çöpler, dumanlar, gazlar, borulardan akan pis sular bizim doğamızı kirletir bizde orda yaşamayız. Onun için çevremizi temiz tutmalıyız.” gibi cevaplarla çevreyi temiz tutmanın neden önemli olduğunu daha iyi kavradıkları ve daha net cevaplarla açıkladıkları görülmüştür.

12. Yaşadığımız çevreyi nasıl güzelleştirdiniz?

Bu soruda da öğrencilerin ön testte yine yetersiz cevaplar verdikleri görülmüştür.

Son testte ise durum değişiklik göstererek öğrencilerden belirlenen kriterlere bağlı doğru cevaplar alınmıştır; “Ağaç dikerim, yerlere çöp atmam atan olursa onları uyarırım, çiçek dikerim, derelerimize çöp atmam.”

13. Nasıl bir çevre güzeldir?

Öğrencilerin ön testte çoğunlukla bu soruya cevap vermedikleri görülmüş, cevap veren öğrencilerin ise “temiz, düzenli, kirli olmayan” gibi benzer cevaplar verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin yaşadıkları çevrelerine, doğaya karşı bir tutum geliştirmedikleri ve güzel çevre kavramının tam karşılığı olan cevapları veremedikleri belirlenmiştir.

Son test cevaplarında ise ifadelerinde büyük oranda değişiklik gösteren farklılıklar görülmüştür. Öğrencilerin cevapları “Çöpsüz, ormanların, ağaçların,

Çiçeklerin, suların çok olduğu.” “Temiz, yeşil ağaçların, çiçeklerin olduğu evre güzeldir.” gibidir.

14. Nasıl bir çevrede yaşamak sizi mutlu ederdi?

n testte, belirlenen kriterlere uygun beklenen cevaplar alınamamıştır.

Son testte ise cevaplarda belirgin farklılıklar olduğu görülmüştür; “Tertemiz, suların çok temiz olduğu, pis kötü dumanların olmadığı , yeşil ağaçların olduğu, iekli.” “Temiz, psz, oksijenli, yeşil ormanların olduğu bir çevrede yaşamak isterim.”

15. Doğayı niçin korumalıyız?

Öğrencilerin n testte verdiği cevaplara bakıldığında bazı öğrenciler bu soruya hiç yanıt vermezken diğer öğrencilerin ise doğayı korumanın sadece kirlenmesini önlemek amacı doğrultusunda yapıldığını ifade etmişlerdir.

Son testte ise ğrencilerin “Oksijenimiz azalmasın, ağaçlar oksijen verebilsin diye. Çünkü oksijen olmazsa yaşayamayız.” “Doğayı korumazsak hayvanlar pislikten ölür, insanlarda mikrop kapar.” gibi belirlenen kriterlere uygun doğru cevapları verdikleri görülmüştür.

Tablo-3

Kız Öğrencilerin Ön-test ve Son-test Puanlarının Eşli Gruplar t-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Öntest	7	45.81	8.01	6	14.36	.000
Sontest	7	101.29	9.38			

Kız öğrencilerin ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Bulgular, kız öğrencilerin görsel sanatlar eğitimi dersini aldıktan sonra çevre bilinci düzeylerinde anlamlı bir artış olduğunu göstermektedir. [t(6)=14.36, p<.01.] Öğrencilerin uygulama öncesi ön-test puanlarının ortalaması 45.81 iken uygulama sonrası son-test puanları ortalaması 101.29 yükselmiştir. Bu bulgular, görsel sanatlar eğitiminin, kız öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinin gelişmesine katkısında önemli bir etkiye sahip olduğunun göstergesidir.

Tablo-4

Erkek Öğrencilerin Ön-test ve Son-test Puanlarının Eşli Gruplar t-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Öntest	9	47.55	6.79	8	11.45	.000
Sontest	9	104.81	11.76			

Erkek öğrencilerin ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Bulgular, erkek öğrencilerin görsel sanatlar eğitimi dersini aldıktan sonra çevre bilinci düzeylerinde anlamlı bir artış olduğunu göstermektedir. [t(8)=11.45, p<.01.] Öğrencilerin uygulama öncesi ön-test puanlarının ortalaması

47.55 iken uygulama sonrası son-test puanları ortalaması 104.81'e yükselmiştir. Bu bulgular, görsel sanatlar eğitiminin, erkek öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinin gelişmesine katkısında önemli bir etkiye sahip olduğunun göstergesidir.

Tablo-5

Cinsiyete Göre Son-test Puanlarının Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kız	7	101.29	9.37	14	.648	.527
Erkek	9	104.81	11.76			

Öğrencilerin görsel sanatlar eğitiminin çevre bilincine katkısının cinsiyete göre son-test puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. [$t(14)=.648$, $p>.01$.] Kız öğrencilerin uygulama öncesi son-test puanlarının ortalaması 101.29, erkek öğrencilerin ön-test puanları ortalaması 104.81'dir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu araştırmamızda; Görsel sanatlar eğitimi dersinin çevre bilinci düzeyi üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı içerisinde “bireylerde çevre ve estetik çevre bilinci oluşturulması” amacı yer almaktadır. Bu doğrultuda ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinde görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin “çevre bilinci” düzeylerinin gelişmesine katkı sağladığı düşüncesiyle, öğrencilere kontrolsüz ön-test ve son-test uygulanmıştır.

1. Uygulanan ön ve son-test sonucunda; ilköğretim 1. sınıf düzeyinde görsel sanatlar dersini alan öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinde olumlu değişiklikler olduğu gözlemlenmiştir.

2. Araştırma grubuna dersin işlenişi aşamasında yapılan slayt gösterisinin görsel materyal olarak büyük katkı sağladığı görülmüştür. Öğrencilerden alınan tepkiler ve elde edilen verilerden, görsel sanatlar eğitimi derslerinde teknolojinin kullanılmasının olumlu etki yapacağı anlaşılmıştır.

3. Çevre bilgisi; hayat bilgisi, fen ve teknoloji, sosyal bilgiler gibi başka alanları da ilgilendirmektedir. Bu derslerde öğrencilerin kazanmış oldukları çevre bilgisi ile görsel sanatlar dersinin estetik bakış açısı kazanımının da etkisiyle çevreye daha duyarlı ve bilinçli yaklaştıkları gözlemlenmiştir.

4. Görsel sanatlar dersi süresince öğrencilerin öğrenecekleri bilgiyi hayatlarında nerelerde kullanacakları ya da onlara hangi yeterlikleri kazandıracağı hakkında bilgi verilmesi; bu bilgilerin günlük hayatla bağlantısı kurularak öğrencilerin derse karşı gdlendiği takdirde öğrencilerin evre bilinçlerinde artış sağladığı görülmüştür. Bu da kazanımların gerçekleşmesinde motivasyonun öneminin ne kadar büyük olduğunu göstermiştir.

5. evre bilincine yönelik kazanımların disiplinler arası yaklaşıma ve ğrenci motivasyonu dikkate alınarak işlendiği ders sonrasında öğrenciler tarafından yapılan resimlerde, öncesinde yapılan resimlere göre imgesel zenginlik ve ayrıntı zenginliği ortaya çıktığı gözlemlenmiştir.

6. Görsel sanatlar eğitimi, diğer disiplinlerle birlikte eğitsel amaçlardaki bütünlüğü kurmaya ve bireyin kendini gerekleşirmesine katkıda bulunur. Disiplinler arası yaklaşımın ğrenci motivasyonuna büyük katkı sağladığı anlaşılmıştır.

5.2 Öneriler

Tüm veriler ve bulgular göz önüne alındığında ortaya çıkan sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulabilir;

Uygulamaya Yönelik Öneriler:

1. Elde edilen veriler ışığında; Görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin çevre bilinci düzeylerinin gelişmesine katkısının incelendiği bu araştırmada, disiplinler arası yaklaşımın öğrenci motivasyonuna büyük oranda katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda görsel sanatlar dersi işlenirken diğer derslerle de bağlantı kurulması öğrencilerin motivasyonunu arttırarak, çevre bilinci düzeylerinin olumlu yönde artması sağlanabilir.

2. Müfredat kapsamında verilen görsel sanatlar dersinin, dersi veren eğitimci ile de yakından ilgili olduğu unutulmamalıdır. Bu durumda; tam anlamıyla öğretim programına sadık kalınmadan görsel sanatlar dersinin işlenmesi de öğrencilerin konuyla ilgili gerekli bilgi ve bilinç düzeyine sahip olmasını engelleyecektir. Araştırma esnasında ortaya çıkan görsel sanatlar dersi öğretim programı uygulandığı takdirde öğrencilerin çevre bilincinin geliştiği görülmüştür. Öğretmenler, mutlaka programın mantığına, günlük plan formatına bağlı kalarak dersi işlemelidir.

İleriki Araştırmalara Yönelik Öneriler:

1. Araştırma ilköğretim I. Kademedeki birinci sınıf öğrencilerine yöneliktir, diğer sınıflar ile İlköğretim II. kademe ve ortaöğretimi kapsayacak şekilde tekrar uygulanabilir.

2. Araştırma farklı bölge okullarında uygulanarak, bölgesel farklılıkların etkisi incelenebilir.

3. İlköğretim öğrencilerinde çevre bilincinin kazandırılmasında öğretmenin ve sosyokültürel çevrenin rolü incelenebilir.

4. Araştırma 2008-2009 eğitim- öğretim yılında uygulanmıştır. Değişen dünya koşulları ve sosyal çevrenin etkisi göz önünde tutularak ileriki yıllarda tekrar uygulanması farklı sonuçlar ortaya çıkarabilir.

KAYNAKÇA

AKYÜREK, B. D. (1995). **Çevre Sorunları**. Yeni Türkiye Dergisi, Çevre Özel Sayısı. 127. Ankara.

ALTUN, O. H. (2006). **Geleneksel Kültürün Korunması ve Tarihi Çevre Bilincinin Kazandırılmasında Sanat Eğitiminin Önemi**. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı, 211224.

ASMAZ, H. (1995). **Türkiye’de Çevre Eğitimi**. Yeni Türkiye Çevre Sayısı. Sayı:5.

AŞILIOĞLU, G. (2004). **Özel Okulların ve Devlet Okullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Çevre Eğitimi Düzeylerinin Karşılaştırılması**. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 146346.

AYHAN, F. N. (1999). **İlköğretim İlk Üç Sınıfındaki Öğrencilerin Yakın Çevre Bilincini Etkileyen Etmenler**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BAŞAL, H. A. (2005). **Çocuklar İçin Uygulamalı Çevre Eğitimi**. İstanbul: Morpa Yayınları.

BAŞAL, H. A. (2005). **Çocuklarda Çevre Bilinci ve Duyarlılığının Geliştirilmesi. I. Ulusal Erciyes Sempozyumu**. 23–25 Ekim 2003, Kayseri.

BUYURGAN, S. (2001). **Sanat Eğitimi ve Öğretimi (İlköğretim Birinci Kademedede)**. Ankara: Dersal Yayınları.

BÜYÜKİŞLEYEN, Z., Özsezgin, K. (1993). **Sanat Eserlerini İnceleme**. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. 272.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2008). **Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

BOYDAŞ, N. (2004). **Sanat eleştirisine Giriş**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

CÖMERT, B. (2007). **Croce'nin Estetiği**. Deki Basım Yayım.

ÇEVRE BAKANLIĞI (ÇB). (2003). **Çevre El Kitabı**. Ankara: Çevre Bakanlığı Yayını.

DİKMEN, S. (1993). İlköğretim Kurumlarında Çevre İçin Eğitim. **Çevre Eğitimi “Çevre İçin Eğitim Toplantısı”**. Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını.

DİNÇER, S. (1999). **Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Çevresel Farkındalıklarını Artırma Yolları**, Çevre ve İnsan Dergisi, Sayı:44, T.C. Çevre Bakanlığı Yayını, Ankara.

DOĞAN, M. (1997). **Eğitim ve Katılım**. Ulusal Çevre Eylem Plânı. Ankara: DPT Yayını.

ERDOĞAN, N. (2003). **Çevre ve (Eko) Turizm**. Ankara: Erk Yayınları.

ERİNÇ, S. M. (1995). **Kültür Sanat Sanat Kültür**. İstanbul: Çınar yayınları.

ERİNÇ, S. M. (1998). **Resmin Eleştirisi Üzerine**. İstanbul: Hil Yayınları.

ERNST, F. (1979). **Sanatın Gerekliliği**. İstanbul: E Yayınları.

GENÇAYDIN, Z. (1993). **Sanat Eğitimi**. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. 276.

GERAY, C. (1997). **Çevre İçin Eğitim**, İnsan Çevre Toplum. Ankara: İmge Kitabevi.

GÖRÜMLÜ, T. (2003). **Liselerde Çevreye Karşı Duyarlılığın Oluşturulmasında Çevre Eğitiminin Önemi**. Yüksek lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 140108.

GÜNEY, E. (1997). **Türkiye de Çevre Sorunları**. Konya: Özeğitim Yayınları.

İLHAN, T. (2003). **Yaratıcı Sanat Eğitimi**. Çağdaş Eğitim Dergisi.

İSBİR, E. (1991). **Şehirleşme ve Meseleleri**. Ankara: Gazi Büro Yayınları.

KAPTAN, S. (1998). **Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.

KARACA, H. (1995). **Sürdürülebilir Bir Yaşam İçin İnsan Verimliliği**, Yeni Türkiye Çevre Sayısı, Sayı:5.

KELEŞ, R., Hamamcı, C. (1993). **Çevrebilim**. İmge Kitabevi Yay.

KELEŞ, R., Yılmaz, M. (2003). Sanat ve Çevre. **7. Ulusal Sanat Sempozyumu**, 28-29 Mayıs. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

KIRIŞOĞLU, O., Stokrocki, M. (1997). **İlköğretim Sanat Öğretimi**. Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)., Demircioğlu matbaası.

KIRIŞOĞLU, O. T. (1991). **Sanatta Eğitim Görmek Anlamak Yaratmak**. Ankara: Demircioğlu Matbaa.

KIZIROĞLU, İ. (2001). **Ekolojik Potpuri**. Ankara: Teken yayınları.

KÜÇÜKAHMET, L. (2003). **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

KÜÇÜKAHMET, L. (2001). **İlköğretimde Drama**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

MATILSKY, B. C. (1994). “**The Survival of Culture and Nature**”, Art and Design No.36.

MEB. (2006). **Görsel Sanatlar Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

MERT, M. (2006). **Lise Öğrencilerinin Çevre Eğitimi ve Katı Atıklar Konusundaki Bilinç Düzeylerinin Saptanması**. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 183821.

MUSLU, Y. (2000). **Ekoloji ve Çevre Sorunları**. İstanbul: Aktif Yayınevi.

OĞUZKAN, O. (1991). **Sanat Okulları İçin Okul Öncesi Eğitimi**. Ankara: Milli eğitim Yayınları.

OLUK, S. (2008). **Okul Öncesi Dönemde Çevre Eğitimi**. Doğa Çevre ve Kültür Dergisi Sayı: 17.

ÖZDEMİR, İ. (2001). **Yalnız Gezegen**. İstanbul: Kaynak Yayınları.

ÖZEY, R. (2001). **Çevre Sorunları**. İstanbul: Aktif Yayınevi.

ÖZOĞLU, S. (1993). **Yaygın Eğitim Düzeyinde Çevre için Eğitim. Çevre Eğitimi**. Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayınları.

ÖZSOY, V. (2003a). **Görsel Sanatlar Eğitimi**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

ÖZSOY, V. (2003b). **Sanat eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri**. Ankara.

ÖZÜDOĞRU, Ş. (1993). **Sanat Tarihi**. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. 273.

SAN, İ. (2004). **Sanat ve Eğitim**. Ankara: Ütopya Yay.

SAN, İ., İlhan, Ç. A. (2005). **Sanat Eğitiminde Sanat Biliminin Rolü**, Ankara: Naturel Yayınları.

SARIKAYA, S. (2006). **Çevre Eğitiminde İnteraktif Öğretim Yöntemleri**. Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 181665.

TUNALI, İ. (2005). **Estetik**. Ankara: Nobel Yayınları.

TUNÇ, M. (1983). **Eğitim ve Çevre Sorunları**. K.T.Ü Kıyıların Korunması Paneli.

TUZLAK, B. (2006). **Sanat eğitimi ve çevre ilişkisi (İlköğretim (6.7.8.) sınıf öğrencilerinin sanat eğitimi ve sanat eğitiminin çevredeki sanatsal objelere etkisine ilişkin görüşleri)**. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, 190386.

TÜRKÜM, S. (2006). **Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci**. <<http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/1268/unite10.pdf>> (2006, Mayıs 14)

TONT, S. A. (2001). **Sulak Bir Gezegenden Öyküler**. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.

UNESCO- UNEP. (1987). **Environmental Education and Training**. Moskova.

URAL, S. (1993). Okul Öncesi Dönemde Çevre İçin Eğitim. **Çevre Eğitimi “ Çevre İçin Eğitim Toplantısı”**. Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını.

ÜNVER, E. (2002). **Sanat Eğitimi**. Ankara: Nobel Yayınları.

VARIŞ, F. (2005). **Eğitim Bilimlerine Giriş**. İstanbul: Alkım Yayınları.

YEL, M., Bahçeci, Z., Yılmaz, M. (2004). **Canlılar Bilimi (Biyolojiye Giriş)**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

YENİŞEHİRLİOĞLU, Ş. (1993). **Sanata Giriş ve Estetik**. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. 274.

YETKİN, S. K. (1962). **Sanat Meseleleri**. İstanbul.

YILDIRIM, A., Şimşek, H. (2006). **Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

YILDIZ, D. Y. (2006). **İlköğretimde Çevre Eğitimi için Yöntem Geliştirme**. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kimya Eğitimi Anabilim Dalı, 185021.

YILDIZ, K., BAYKAL, T., ALTIN, M. (2002). **Çevrenin Tanınması ve Öneminin Kavranmasına Yönelik Örnek Bir Sulak Alan Çalışması**, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, 1-9.

YILMAZ, M. (2007). **Görsel Sanatlar Eğitiminde Uygulamalar**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

YILMAZ, M., Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş. (2008). **Çevre Bilimi ve Eğitimi**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

EK 1:

ÖN-TEST

- 1- Doğayı niçin seviyorsunuz?
- 2- Doğayı çirkinleştiren olumsuzluklar nelerdir?
- 3- Nasıl bir çevre temizdir?
- 4- Nasıl bir çevre kirlidir?
- 5- Nasıl bir doğada yaşamak isterdiniz?
- 6- Yaşadığınız yeri düzenlerken nelere dikkat ediyorsunuz?
- 7- Hayal ettiğiniz, olmasını istediğiniz çevre nasıldır?
- 8- Evinizi, odanızı, okulunuzu, sınıfınızı düzenli ve temiz tutmak neden önemlidir?
- 9- Çevre kirliliği nedir?
- 10- Çevre kirliliğini önlemek için neler yaparsınız?
- 11- Çevremizi temiz tutmak neden önemlidir?
- 12- Yaşadığınız çevreyi nasıl güzelleştirdiniz?
- 13- Nasıl bir çevre güzeldir?
- 14- Nasıl bir çevrede yaşamak sizi mutlu ederdi?
- 15- Doğayı niçin korumalıyız?

EK 2:

Ders Planı 1

Ders : Görsel Sanatlar

Sınıf : 1

Süre : 4 ders saati

Öğrenme Alanı : Görsel Sanat Kültürü, Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

Kazanımlar :

1. Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, öykü, masal, anı gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.(GSB)

2. Doğayı çirkinleştiren olumsuzlukları fark eder. (GSK)

3. Doğayı, doğal yaşamı sevmenin, ona saygı duymanın önemini ifade eder.
(GSK)

5. Doğa ile ilgili duygu ve düşüncelerini görsel olarak ifade eder.(GSK)

6. Kendi yaşam alanını düzenlerken doğal çevreyi korumanın gerekliliğini kabul eder.(GSK)

7. Çalışmalarını sergilemekten ve bu duyguyu çevresindekilerle paylaşmaktan haz alır.(GSB)

12. Görsel çalışmalarını sergilemekten ve bu duyguyu çevresindekilerle paylaşmaktan haz duyar,(GSK)

Teknikler : Renkli resim teknikleri

Yöntemler : Anlatım, dinleme, soru-cevap, inceleme, bireysel çalışma, uygulama.

A. DERS HAZIRLIĞI

1. Öğretmen Hazırlığı :

a) Doğayla ilişkilendirilebilecek bir şiir, öykü ya da masal, sınıfa getirilir.

b) Doğadaki sesleri, ortamı yansıtan (kuş sesleri, su, rüzgâr vb.) CD sınıfa getirilir.

c) Ders ile ilgili gerekli güvenlik ve sağlık önlemleri alınır.

2. Öğrenci Hazırlığı :

2.1. Düşünsel ve Duyuşsal hazırlık:

a) Öğrencilerden çeşitli doğa resimleri ve fotoğraflarını araştırmaları ve bunları getirmeleri istenir.

b) Öğrencilere de doğa ile ilgili çeşitli şiir, şarkı (İlgaz vb.), öykü, atasözü getirmeleri söylenir.

2.2 Teknik Hazırlık:

Öğrencilerden uygulama için aşağıda belirtilen malzemelerden tercih ettiklerini getirmeleri istenir.

a) Araç ve gereçler: Pastel boya, kuru boya, su bazlı boyalar (akrilik, guaj boya, parmak boya vb.), kalın ve ince suluboya fırçaları, su, su kabı, resim kâğıdı, kurşun kalem.

b) Temizlik gereçleri: Sıraların üzerine serilmesi için muşamba örtüler, koruyucu önlük vb.

B. UYARANLAR (MOTİVASYON)

1.Öğrencilerden getirdikleri doğa resimleri ve fotoğrafları hakkında konuşmaları istenir.

2. Sınıfa getirilen şiir, şarkı, atasözü okunur. Öğrencilerin okunulan şiir vb. hakkında düşünceleri sorulur ve bunlar hakkında konuşmaları sağlanır.

Şiirler:

TEMİZ ÇEVRE

Temiz çevre istiyoruz,
Doğayı çok seviyoruz.
Pırıl pırıl bir dünyada
Yaşamaya hasretiz biz.
Denizler bizim, göller bizim,

Ovalar bizim, dağlar bizim,
Bu hazine hepimizin,
Bugün için varız biz.

Doğayı temiz tutalım,
Yerlere çöp atmayalım,
Hepimiz el ele verip
Yeşil bir dünya kuralım.

DOĞAMIZ

Ormanlarımızı korursak,
Yeşili çoğaltırsak,
Çöpleri yere atmazsak
Çevre güzel olur böyle

Sokağımızla kentimizi
Köyümüzle caddemizi
Temiz tutalım memleketimizi
Çevre güzel olur böyle

Yaylada dağda
Bayırda ovada
Tertemiz doğada
Oynayalım hepimiz.

Atasözleri:

“ Bir ulusun gerçek zenginliği, ağaç örtüsüyle ölçülebilir.”

“ Toprağın dostlara ihtiyacı vardır; ona dostça davranalım!”

“ Orman yurdun öz evladı ormansız yok dünyanın tadı.”

Şarkılar:

AĞAÇ BAYRAMI

Dağlar taşlar ağaç olacak
Yaz gelecek, kış gelecek
Ülkemiz cennet kalacak

Kazmalar elimizde çukur açalım
Kürekler elimizde toprak atalım
Yaz demeden kış demeden ağaç dikelim hey, ağaç dikelim

Günler geçecek, aylar geçecek
Yağmur yağacak, güneş açacak
Her bir fidan ağaç olacak

ORMAN

Tohumlar fidana
Fidanlar ağaca
Ağaçlar ormana
Dönmeli yurdumda

Yuvadır kuşlara
Örtüdür toprağa
Can verir doğaya
Ormanlar yurdumda

Bir tek dal kırmadan
Ormansız kalmadan
Her insan bir fidan
Dikmeli yurdumda

Yuvadır kuşlara
Örtüdür toprağa
Can verir doğaya
Ormanlar yurdumda

3.Ardından öğrencilerin getirdikleri şiir, şarkı ve atasözleri okutulur, yorumlar alınır.

C. BİLGİYİ PAYLAŞMA

1. Öğrencilerin doğa ile ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri sağlanır.
2. Öğrencilerin temiz çevre(doğa), çirkin çevre farkını anlamaları sağlanır.
 - a) Çirkin bir çevre nasıldır?
 - b) Çirkin bir çevrede neler vardır?

- c) Doğayı neler çirkinleştirir? Yeşil bir çevremi yoksa beton binalardan oluşan bir çevremi daha güzeldir?
 - d) Doğada neler görürüz? Doğada hangi canlılar yaşar?
 - e) Hayal ettiğiniz ve olmasını istediğiniz çevre nasıldır? Nasıl bir çevrede yaşamak istersiniz?
3. Öğrencilerin görüşleri alınır. Ulaşılan sonuçlar öğretmen tarafından değerlendirilip geri dönütler verilir.
4. Öğrencilerden uygulama yapabilmeleri için araç ve gereçlerini hazırlamaları istenir.

D. UYGULAMA

- 1.Uygulama öncesinde öğrencilere, koruyucu önlükleri giymeleri, sıraların üzerine muşamba örtü sermeleri söylenir.
2. Çalışma isteklerini, şevklerini arttırmak için getirilen doğa sesleri dinletilir.
3. Yaşadığı çevre ile ilgili gözlemlerine, hayallerinde canlandırdıkları doğal çevreyi de katarak duygu ve düşüncelerini anlatan bir resim yapmaları istenir.
4. Tercih edilen boyaların kullanımı hakkında gerekli rehberlik yapılır.
- 5.Uygulama aşamasında, öğrencinin özgürlüğünü etkileyecek doğrudan yönlendirmelerden kaçınılır.
6. Uygulama süresince temizlik ve güvenlik önlemleri alınır.
- 7.Uygulama sonrası malzemelerin toplanarak, çalışma ortamının temizlenmesi sağlanır.

E. DEĞERLENDİRME

1. Yapılan tüm çalışmalara öğrencilerin isimlerinin yazılması, sınıf veya okul panosunda sergilenmesi sağlanır.
2. Öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilerek çalışmaları hakkında konuşmaları sağlanır.
 - a) Doğayı çirkinleştiren olumsuzluklar nelerdir?

- b) Hayalinizde canlandirdığınız doğa resmini yaptınız mı?
 - c) Çalışmanızda istediğiniz her şeyi gerçekleştirebildiniz mi?
 - d) Resminize ne isim verdiniz? Neden?
3. Her öğrencinin sürece katılıp katılmadığı değerlendirilir.

EK 3:

Ders Planı 2

Ders : Görsel Sanatlar

Sınıf : 1

Süre : 4 ders saati

Öğrenme Alanı : Görsel Sanat Kültürü, Görsel Sanatlarda Biçimlendirme

Kazanımlar :

- 1- Çeşitli sanat alanlarının şarkı, türkü, öykü, masal,anı gibi türlerinden yararlanarak görsel çalışmalar yapar.(GSB)
 1. Doğada gezi yoluyla edindiği izlenimlerini paylaşır.(GSK)
 2. Doğayı çirkinleştiren olumsuzlukları fark eder.(GSK)
 3. Doğayı, doğal yaşamı sevmenin, ona saygı duymanın önemini ifade eder.(GSK)
 4. Doğadan çeşitli nesneler seçerek görsel tasarımlar yapar.(GSK)
 5. Doğa ile ilgili duygu ve düşüncelerini görsel olarak ifade eder.(GSK)
 6. Duygu, düşünce ve izlenimlerini çeşitli görsel sanat teknikleriyle ifade eder.(GSB)
 7. Evini, odasını, okulunu, sınıfını düzenli ve temiz tutmanın önemini kabul eder.(GSK)
11. Gösterilen eserin konusu, etkilendiği renkler, figürler, nesneler vb. unsurlardan yola çıkarak kendine özgü görsel sanat çalışmaları yapar.(GSK)
12. Görsel çalışmalarını sergilemekten ve bu duyguyu çevresindekilerle paylaşmaktan haz duyar,(GSK)

Teknikler : Renkli resim teknikleri

Yöntemler : Soru-cevap, gösterim, uygulama

A. DERS HAZIRLIĞI

1. Öğretmen Hazırlığı:

- a) Öğrenci düzeyine uygun temiz ve kirli çevre ile ilgili fotoğraflar sınıfa getirilir.

b) Doğayla ilişkilendirilebilecek bir şiir, öykü ya da masal sınıfa getirilir.

c) Ders ile ilgili gerekli güvenlik ve sağlık önlemleri alınır.

2. Öğrenci Hazırlığı:

2.1. Düşünsel ve Duyuşsal Hazırlık:

Öğrencilere kirli ve temiz çevre konulu fotoğraflarla sınıfa gelmeleri söylenir.

2.2. Teknik Hazırlık:

a) Araç ve gereçler: Pastel boya, kuru boya, su bazlı boyalar, (parmak boya, guaj boya, akrilik boya vb.), fırça, su, su kabı, resim kâğıdı veya resim defteri, resim kalemi.

b) Temizlik gereçleri: Sıraların üzerine serilmesi için muşamba örtüler, gazeteler, koruyucu önlük vb.

B. UYARANLAR (MOTİVASYON)

1. Öğrencilerle okul bahçesinde bir gezinti yapılarak şu sorular yöneltir.

a) Çevrenizde neler görüyorsunuz?

b) Sizce çevrenizde gördüklerinizden hangileri doğal, hangileri yapay nesnelerdir?

c) Toprağın altında neler vardır?

2. Sınıfa getirilen şiirler okunur.

AĞAÇ SEVGİSİ

Kucak açarsın herkese
Bu dost, şu düşman demeden
İyilik yaparsın herkese
Bir karşılık beklemeden.

Güzel yurdumun süsüsün
Bulutlara dal uzatan
Kuru, yeşil örtüsüsün
Gölge veren, dal uzatan,

Ne kadar çok çeşidin var
Elma, armut, meşe, kavak
Tatsız geçer sensiz bahar
Sensiz toprak olur kurak

ÇEVREMİZ

Çöplerimiz birikmesin
Sularımız kirlenmesin
Yakıtımız tam yakılsın
Temiz olsun her şeyimiz.

Oynayalım hep coşalım
Bu yurdu temiz tutalım
Sokağımızla caddemiz
Köyümüzle, kentimiz

Temiz olsun hep çevremiz
Güzel olsun hep yöremiz.
Oynayalım hep coşalım
Bu yurdu temiz tutalım

Yaylada ovada dağda
Pırıl pırıl bir doğada
Oynayalım hep coşalım
Bu yurdu temiz tutalım.

3. Öğrencilere drama etkinliği yaptırılır.

ETKİNLİK ADI: Dağınık Çocuk

MATERYAL: Çorap, kitap, tişört, pantolon, çocuk ve otobüs kuklası

Öğretmen ‘‘Dağınık Çocuk’’ isimli hikâyeyi kukla ile çocuklara anlatır: Ali adında bir çocuk varmış. Eşyalarını toplamaktan hiç hoşlanmazmış. Bir gün yerlerde atılı duran eşyalar, aralarında konuşuyorlarmış. -‘‘Sen neden hala buradasın. Bu saatte okulda olman gerekmiyor mu?’’ diye sormuş ceket ders kitabına. Ders kitabı: ‘‘Evet, ama dağınık çocuk okula giderken beni aradı, bulamadı. Sonunda beni almadan gitti’’ dedi. Çorap:-‘‘Ben tam üç gündür burada yatağın altında sıkışıp kaldım. Kimse beni görmüyor.’’ dedi. Tişört‘‘Ben tertemiz bir tişörttüm. Beni dolaptan çıkarttı sonra yere attı. Üstelik dağınık çocuk odada yürürken üstüme basıyor. Hem kirlendim, hem de buruştum. ‘‘Bir fikrim var’’ demiş pantolon. ‘‘Dağınık çocuk benim cebimde otobüs bileti unutmuş. Hep birlikte otobüse binip gidelim.’’-‘‘Evet’’ diye bağırılmışlar. Hep birlikte yola çıkmışlar. Otobüs onları yemyeşil kırlara götürmüş. -‘‘Ne kadar güzel bir yer burası? İyi ki yatak altlarında dolap kenarlarında beklemek yerine buradayız.’’

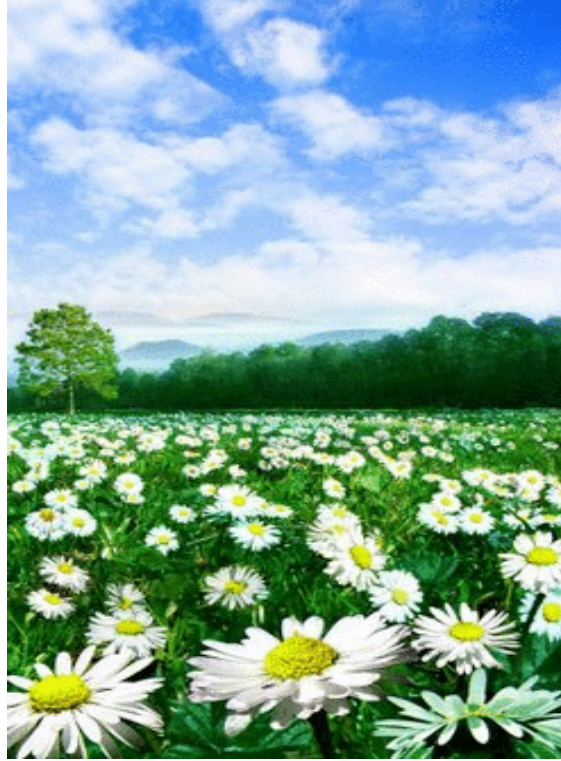
Saklambaç oynamışlar, yerlerde yuvarlanmışlar. Tozlanıp çamurlandıklarına hiç aldırıyorlarmış. Tekrar otobüse binip eve dönmüşler. Bütün eşyalar daha önce atılmış oldukları yerlere aynen uzanıp yorgunluktan uyuya kalmışlar. Çocuk okuldan dönmüş (Çocuklara sizce Ali eve geldiğinde neler olmuş olabilir diye sorulur) Ali eşyalarının halini görünce:“Aman Allahım! Yerlerde bıraktım diye ne hale gelmişler.” demiş. O günden sonra eşyalarını hep yerli yerinde tutmuş.

İsteyen çocuklara roller verilir ve hikaye canlandırılır.

TARTIŞMA: Çocuklara Evde dağınık olan eşyalar, eşya rolünderken neler yaptıkları ve hissettikleri sorulabilir. Eşyalarımızı neden düzenli tutmamız gerektiği ve dağınık olmasının zararları hakkında konuşulur.

4.Öğrencilerden temiz ve kirli çevre ile ilgili olan fotoğrafları incelemeleri istenir.

Temiz çevre fotoğrafları:

Kirli çevre fotoğrafları:

5. Öğrencilere çeşitli sorular yöneltilerek fotoğraflar hakkında konuşmaları sağlanır.

- a) Nasıl bir çevre temizdir, güzeldir?
- b) Nasıl bir çevre kirlidir?
- c) Çevrenizde temiz ve kirli bulduğunuz yerlere örnekler veriniz?
- d) Fotoğraflarda neler görüyorsunuz?
- e) Hangi fotoğrafta yaşamak sizi mutlu ederdi? Neden?

6. Çok küçük boyutlu olsaydınız ve fotoğraflarda bir gezintiye çıksaydınız hangi sesleri duyardınız?

C. BİLGİYİ PAYLAŞMA

- 1. Öğrencilerin tam olarak temiz çevre, kirli çevre farkını anlamaları sağlanır.
- 2. Öğrencilerin görüşleri alınır. Öğretmen tarafından öğrencilere, çevremizi daha temiz tutmak için nelere dikkat edilmesi gerektiği anlatılır.
- 3. Öğrencilerden uygulama yapabilmeleri için araç ve gereçlerini hazırlamaları istenir.

D. UYGULAMA

- 1. Öğrencilerden çalışma önlüklerini giymeleri, sıralarına koruyucu muşamba örtüleri sermeleri istenir.
- 2. Uygulamada kullanılacak boya malzemeleri hakkında öğrencilere bilgi verilir.
- 3. Öğrencilerden, sınıfta gösterilen fotoğraflardan veya anılarından yola çıkarak “kirli ya da temiz çevre ” , “düzenli ya da düzensiz çevre” konulu görsel tasarımlar yapmaları istenir.
- 4. Öğrenciler çalışmalarını renklendirirken istedikleri boyama tekniklerini kullanırlar.
- 5. Tercih edilen boyaların kullanımı hakkında gerekli rehberlik yapılır.
- 6. Uygulama aşamasında, öğrencinin özgürlüğünü etkileyecek doğrudan yönlendirmelerden kaçınılır.
- 7. Uygulama süresince temizlik ve güvenlik önlemleri alınır.

8. Uygulama sonrası, malzemelerin toparlanması ve çalışma ortamının temizlenmesi sağlanır.

E. DEĞERLENDİRME

1. Yapılan tüm çalışmalara öğrencilerin isimlerinin yazılması, sınıf veya okul panosunda sergilenmesi sağlanır.

2. Öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilerek çalışmaları hakkında konuşmaları sağlanır.

a) Doğayı çirkinleştiren olumsuzluklar nelerdir?

b) Evinizi, odanızı, okulunuzu, sınıfınızı düzenli ve temiz tutmak neden önemlidir?

c) Çalışmaya başlarken nasıl bir doğa resmi yapmak istemiştiniz?

d) Resminizle ilgili duygu ve düşünceleriniz nelerdir?

e) Resminize ne isim verdiniz? Neden?

3. Her öğrencinin sürece katılıp katılmadığı değerlendirilir.

EK 4:

SON-TEST

- 1- Doğayı niçin seviyorsunuz?
- 2- Doğayı çirkinleştiren olumsuzluklar nelerdir?
- 3- Nasıl bir çevre temizdir?
- 4- Nasıl bir çevre kirlidir?
- 5- Nasıl bir doğada yaşamak isterdiniz?
- 6- Yaşadığınız yeri düzenlerken nelere dikkat ediyorsunuz?
- 7- Hayal ettiğiniz, olmasını istediğiniz çevre nasıldır?
- 8- Evinizi, odanızı, okulunuzu, sınıfınızı düzenli ve temiz tutmak neden önemlidir?
- 9- Çevre kirliliği nedir?
- 10- Çevre kirliliğini önlemek için neler yaparsınız?
- 11- Çevremizi temiz tutmak neden önemlidir?
- 12- Yaşadığınız çevreyi nasıl güzelleştirdiniz?
- 13- Nasıl bir çevre güzeldir?
- 14- Nasıl bir çevrede yaşamak sizi mutlu ederdi?
- 15- Doğayı niçin korumalıyız?

EK 5:**ÖN-TEST CEVAPLARI**

Adı Soyadı: A. B. D.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz olduğu için, güzel olduğu için.	4	2	4
2. Temiz, güzel ve de temiz tutulan	1	3	1
3. Güzel ve çöp atılmamış bir çevre.	3	4	5
4. Çöpleri dışarı atıyorlar, yere atınca doğa pisleniyor.	4	4	6
5. Temiz ve güzel.	3	4	
6. Her şeyi yere atmamak ve güzelce katlayıp koymak.	5	3	6
7. Temiz ve güzel olması.	4	4	5
8. Çünkü misafir gelince ayıp olmasın diye.	2	1	4
9. Temiz olmaması ve çok kirleten bir şeydir.	3	3	5
10. Arkadaşlarımız yerlere çöplük atarsa onu uyarmalıyız.	5	5	6
11.			
12.			
13.			
14. Temiz bir çevrede yaşamak isterim.	3	5	5
15. Pislenmemesi için.	4	2	5
Toplam	41	40	58

Adı Soyadı: A. A.	1.Hakem	2.hakem	3.hakem
1. Temiz ve güzel olduğu için.	4	2	4
2. Çöpler.	3	3	4
3. Çöpsüz bir çevre temizdir.	4	3	5
4. Çöplü olan bir çevre kirlidir.	3	3	5
5. Temiz, güzel.	3	4	5
6.			
7. Temiz, güzel.	3	3	5
8.			
9.			
10. Arkadaşlarım yere çöp atarsa uyarırım.	5	5	6
11. Güzel, temiz olsun diye.	4	2	6
12.			
13.			
14. Güzel olan.	3	3	4
15.			
Toplam	32	28	44

Adı Soyadı: B. İ.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz çevre olduğu için.	4	2	4
2. Çöpü yere atmak	3	3	4
3. Yerlere çöp atmak. Çöp kutularına değil de çöpleri kaldırımlara dağıtmak.	4	1	3
4. Yerde çöp olan.	3	3	5
5. Düzenli, çöp olmayan, hiç kirli olmayan.	5	4	5
6. Odada eşyaların kırılmamasına, evde camların kırılmamasına dikkat ederim.	2	1	3
7. Düzenli, kirli olmayan, düzenli bir çevre.	3	4	5
8. Öğretmenlerimiz sıraları düzensiz ve kirli görünce kızabilir. Eve misafir gelir, ne kadar kirli diyebilir.	2	2	3
9. Çöpü yere atınca çevreler kirlenir. Düzensiz olunca, hiç kimse dikkat etmezse yere atarlarsa da kirli olur.	4	3	4
10. Arkadaşlarımızı uyarır. Yere çöp atanlar kendileri attılarsa kendileri toplarlar.	4	3	4
11. Çevreyi kirletince herşeyin mikrobu birleşebilir, bizi hasta edebilir.	5	3	5
12. Sıralarımız çok yamuk ve düzensizse gördüklerimi düzeltirim. Bahçemize çiçek ekip, çiçekler büyüyünce güzelleşir bahçemiz.	5	4	5
13. Düzenli, temiz.	3	4	4
14. Kirli olmayan, çöp olmayan, düzenli olan.	5	4	5
15. Doğa temiz korumamız gerekir. Çünkü doğadaki bütün mikroplar bize gelir hasta oluruz.	5	3	5
Toplam	57	44	64

Adı Soyadı: B. E.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Güzel olduğu için.	3	3	3
2. Toz, arkadaşlar çöpleri yere atarsa kötü bir davranış olur.,	4	3	5
3. Toz yok, kirli şeyler yok.	3	3	4
4. Yerlerde hep çöp vardır, toz vardır. Çöpü yere dökerlerse çok kirli olur.	4	4	5
5. Güzel olması, hiç kötü olmaması.	3	4	5
6. Uyandığım zaman yatağımı topluyorum, arkadaşlarım eve gelince yere çöp atınca uyarıyorum. Anneme yardım ediyorum kahvaltı hazırlarken.	5	3	5
7. Çok güzel olması ve hiç kirli olmaması.	4	3	5
8. Öğretmenler görünce kızabilir. Arkadaşlarımız yerde çöp görünce hemen burayı toparlar der.	2	2	4
9. Yerlerde hep pislik olur. Arkadaşlarımız yerlere hep çöp atar.	3	2	4
10. Arkadaşlarım yere çöp atınca uyarırım. Sokakta birisi çöpünü yere dökerse onu da uyarırız.	5	3	5
11.			
12. Hiç kirletmiyorum odamı.	2	2	5
13. Temiz çevre.	3	5	6
14. Çok güzel, hiç toz olmayan.	3	3	4
15.			
Toplam	44	40	59

Adı Soyadı: E. A.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz olması için.	3	3	3
2. Pisletmek.	3	3	3
3. Temiz.	1	1	3
4. Pis olması.	1	1	3
5. Temiz olması.	1	2	3
6. Yatağımı düzenlerim, bahçemi düzlerim.	4	2	5
7. Düzgün çevre, temiz çevre.	3	3	4
8. Odam temiz olsun, dışarılar temiz olsun istiyorum. Her yer temiz olunca sağlığımız oluyor.	5	4	5
9. Çevre kirli olunca hasta oluruz.	1	3	3
10. Annemiz bizi hastaneye götürür.	1	1	1
11.			
12. Mesela odamı düzenlerim, daha düzgün olsun isterim.	4	3	3
13. Temiz çevre güzeldir.	3	3	5
14. Temiz çevrede. Odam düzgün olsun isterim.	5	4	5
15. Doğayı korursak hep temiz olur. Her yer temiz olur.	5	3	6
Toplam	40	36	52

Adı soyadı: G. A.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Ağaçlar oksijen yaptığı için.	4	5	5
2. Çöp, çöp kutularını aşağı atmak, tozları serbest bırakmak.	4	3	4
3. Çöp olmayan, toz olmayan.	3	3	5
4. Çok çöp olursa, çok toz olursa.	3	3	4
5. Temiz sağlıklı.	3	5	5
6. Mesela annem görmeden söylemeden odamı toplarım.	3	4	4
7. Temiz, ağaçlar olan. Ağaçtan evler olan.	4	4	5
8. Annem kızmasın diye, okulda da öğretmenim kızmasın diye.	1	2	3
9. Kir, çöp, toz.	2	3	5
10. Evde süpürge makinesiyle evi temizlemeliyiz. Çöpleri atmayıp çöpe atmalıyız.	5	2	5
11. Ağaçlar kirlenir ve oksijeni az verir. Su kirlenir.	5	5	4
12.Tohumları dikerek, ağaçları, çiçekleri sulayarak.	5	4	5
13. Ağaçlı, dağ ve çiçekli.	4	5	3
14. Güzel, düzenli.	4	4	4
15. Oksijenimiz azalmasın diye.	6	5	5
Toplam	56	57	67

Adı Soyadı: H. A.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz olduğu için, düzenli olduğu için.	4	2	4
2. Çöp, pislik, toz.	3	3	4
3. Düzenli ve tozların olmadığı çevre.	3	3	5
4. Pis, kötü, çöp olan. Tozlar havada uçuşan, yapraklar dökülen.	5	3	5
5. Çok temiz, güzel, çöp olmayan, pis olmayan.	4	4	5
6. Evdeki cam bardaklara dikkat ederim. Anneme mutfağı süpürmekte yardım ediyorum. Masa çok hassas ona dikkat ediyorum.	6	2	6
7. Çok temiz çöp olmayan, temiz, kirsiz.	4	4	6
8. Öğretmen kızar, bu kirli bir sınıf der. Kötü bir şey.	2	2	3
9. Suya çöp atmak.	3	2	5
10. Temizliğimizi yapmalıyız. Çöpçüler 12 olsaydı iyi toplayabilirdi.	3	1	4
11. Temizlik çok önemli.	4	1	4
12. Çöp varsa hemen toplarım.	4	4	5
13.			
14. Çok temiz ve düzenli.	4	3	5
15. Öğretmenimiz çok kötü bir sınıf der.	1	1	1
Toplam	50	35	62

Adı Soyadı: K. Y.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Çünkü güzel diye.	3	2	3
2. Çöpler, çöp atılması, kirletmek.	4	3	4
3. Çöp atılmamış.	3	4	5
4. Çöp atarsak.	2	4	4
5. Temiz ve güzel.	3	4	5
6. Çöp atmam, korumam lazım.	4	3	5
7. Çok güzel ve temiz.	3	3	5
8. Bize aferin demeleri için.	2	1	3
9. Bilmiyorum.			
10.			
11. Güzel olsun diye.	3	2	5
12. Çöp atmamak.	2	3	5
13. Güzel bir çevre.	1	1	3
14. Çöp olmayan bir yerde yaşamak isterim.	4	4	5
15.Gerekıyor çünkü bakteriler bize gelmesin diye.	4	3	5
Toplam	38	37	57

Adı Soyadı: M. K. Ç.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1.Temiz olduğu için, yaşam olduğu için.	4	4	4
2.Yere çöp atmak. Etrafı kirletmek.	4	3	5
3. Çöpleri dışarıya atmamak temizdir.	2	3	5
4. Çöp kovaına bir şey atmayıp yere atmak.	3	3	5
5. Temiz.	3	4	4
6. Etrafı kirletmemeye dikkat ederim.	5	4	5
7. Hiç kötü bir şey olmaması.	2	3	4
8. Paralarımız boşa gider. Süpürge alırsız, para verirsiniz.	2	1	1
9. Hayır. Bilmiyorum.			
10.			
11. Çevremizi kirli tutarsak kötü olur.	3	3	5
12. Çöpleri yere atmamakla.	4	4	5
13. Kirli olmayan çevre güzeldir.	4	5	5
14. Kötü olmayan, çöprü olmayan çevrede.	4	4	5
15. Çöpleri dışarı atmamak için.	2	1	2
Toplam	42	42	55

Adı Soyadı: M. Z. Y.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz ve güzel olduğu için.	4	3	4
2. Çöpler, yere çöp attığımızda kirleniyor toz oluyor.	4	3	5
3. Güzel bir çevre.	3	3	5
4. Çocuklar yere çöp atınca uyarmalıyız.	2	2	4
5. Temiz ve güzel.	4	3	5
6. Camları kırmamaya.	3	1	2
7. Temiz ve güzel.	4	3	5
8. Evde annem kızabilir, okulda da öğretmenimiz sıralar pis olunca kızar.	1	2	4
9. Çöp atınca uyarmak lazım.	2	1	3
10.Çöpleri toplamak ve çocukları uyarmak.	4	4	6
11. Mikroplar bizim üzerimize saldırabilir ve her yer pis olur.	5	5	5
12. Çöpleri toplayarak.	5	4	5
13. Temiz ve güzel.	4	3	5
14. Güzel ve temiz.	3	3	5
15. Hastalık bulaşabilir. Etraf pis olunca herkesin midesi bulanabilir.	4	3	5
Toplam	52	43	68

Adı Soyadı: R. İ. T.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz ve düzenli olduğu için.	4	3	4
2. Çöp, kova, gazoz çöpü.	3	3	4
3. Düzenli çevre, temiz çevre.	3	3	4
4. Düzensiz çevre, kirli çevre.	4	3	5
5. Temiz bir çevrede.	3	3	4
6. Vazo ve bardak kırılmamasına.	2	2	2
7. Düzenli çevre.	3	2	5
8. En güzel olduğu için, temiz olduğu için.	3	2	2
9. Çöpleri yere atmak.	4	3	5
10. Temiz olmalıyız, çöp atmamalıyız.	4	3	5
11. Düzenli olması.	2	2	3
12. Toplayınca.	2	2	3
13. Düzenli çevre güzeldir.	3	2	4
14. Güzel bir çevrede.	3	3	5
15. Temiz olmamız için.	2	3	2
Toplam	45	39	57

Adı Soyadı: Ş. İ.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz olduğu için.	3	3	3
2. Çöpler.	3	2	4
3. Çöpsüz.	2	2	5
4. Çöplü.	2	2	5
5. Temiz.	2	3	4
6.			
7. Temiz çevre.	3	3	5
8. Kötü olmasın diye.	2	3	5
9.			
10.			
11.			
12. Misafir gelince odamı temizlerim.	1	2	2
13. Temiz çevre güzeldir.	4	3	5
14. Temiz.	3	2	5
15. Kirlenmesin diye.	4	4	5
Toplam	29	29	48

Adı Soyadı: S. K. K.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Çünkü doğa çok güzel oluyor.	3	3	4
2. Çöp.	2	2	4
3. Yerde çöp olmayan.	2	3	5
4. Yerde çöp olan.	2	3	5
5. Çok güzel bir doğada.	3	4	5
6. Yerden çöpleri alıp çöpe atarım, toplarken oyuncaklarımı da yerden alırım.	4	4	5
7. Çok temiz.	3	3	5
8. Çünkü düşünmemize neden olmuyor.	2	2	1
9. Doğanın pis olması.	4	4	5
10. Çöpleri yere atmayarak.	4	3	5
11.			
12. Çiçekler dikerek.	3	4	5
13. Yerde çöp olmayan.	3	3	4
14. Yerde çöp olmayan.	3		4
15.			
Toplam	38	38	57

Adı Soyadı: K. T.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Güzel olduğu için.	3	3	3
2. Çöpler.	3	3	4
3. Çöp atmamak.	2	3	2
4. Çöplük atarsak kirleniyor.	3	3	4
5. Güzel. Hayvanlar olmasını isterim.	3	4	5
6. Toplamaya.	2	3	4
7. Güzel.	3	3	4
8. Annemiz, babamız kızmazın diye.	1	2	5
9. Bir şeyi içip atmak. Yediğimiz şeyin çöpünü atmak.	2	3	4
10. Çöpümü çöp kutusuna atarım.	4	4	5
11. Çünkü o zaman çevremizi sevmeyiz.	5	3	5
12. Oyuncaklarımı toplarım, anneme yardım ederim.	3	2	4
13. Çöp atmayınca güzel bir çevre olur.	4	3	5
14. Havalı, güzel olmalıdır. Dağ olmasını isterim.	5	4	5
15. Korumazsak pislenebilir.	5	3	6
Toplam	48	46	65

Adı Soyadı: N. U.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1.			
2. Çöpler.	3	3	4
3. Çöp atmayınca.	2	3	5
4.			
5. Güzel bir yerlerde.	2	2	5
6. Hiç çöp atmıyor, odamı hep temiz tutuyorum.	4	3	5
7.			
8. Çünkü pis tutarsak okulumuz çok kirli olur.	5	4	5
9.			
10. Her yeri temiz tutarım.	3	3	5
11. Pis olursa hiç kimse sevmez.	3	3	4
12. Çöp atmam.	4	3	5
13. Temiz tutarsak öyle bir çevre güzeldir.	3	3	5
14.			
15. Kirlenirse hiç kimse sevmez.	5	3	5
Toplam	34	30	48

Adı Soyadı: İ. K.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz olduğu için.	3	3	3
2. Çöp atmak.	3	3	4
3. Çöp yerine temiz hava olması lazım.	4	3	5
4. Çöp atarsak kirlenir.	4	3	5
5. Güzel bir hava olmasını isterim.	4	3	4
6. Oyuncaklarımı toplamak isterim.	3	2	4
7. Güzel bir dışarı isterim.	3	2	4
8. Eve misafir gelince odamıza ayıp olabilir.	2	2	3
9. Çöpleri atmak. Kola içip ortalığa atmak.	4	3	5
10. Temiz tutarım.	3	3	4
11. Çünkü temiz olması lazım.	3	2	3
12. Annem zor bir iş yaparken beni çağırır, bende ona yardım ederim.	1	2	1
13. Temiz bir çevre güzeldir.	3	3	5
14. Temiz bir hava isterim. Güzel bir dağ olursa çok güzel eğlenirim.	5	4	5
15. Çünkü çöpleri çöpe atmamız lazım yoksa doğa pis olur o zaman yaşayamayız.	5	6	6
Toplam	50	44	61

EK 6:**SON-TEST CEVAPLARI**

Adı Soyadı: A. B. D.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz olduğu için, mutluyum	5	4	5
2. Çöpler, kirli duman ve buharlar. Lağımlardan gelen pis sular sularımızı kirletiyor. Çöpler suları kirletiyor.	10	6	7
3. Temiz olan çevre, çiçekler, yeşil ağaclar olan çevre temizdir.	7	6	7
4. Her yerde çöp olan çöplük olmuş bir çevre.	5	6	6
5. Temiz ve güzel bir doğada. Çöp olmayan, havası pis olmayan.	8	7	10
6. Arkadaşlarımı uyarıyorum. Eğer birisi sokakta çöp atarsa hemen onu alıp çöp kutusuna atıyorum.	7	6	8
7. Temiz olmasını, ağacların olduğu çiçekli olan yerler.	6	7	9
8. Çok kirli bir çevrede oksijen alamayız ve yaşanmaz bir yer olur, ölürüz.	7	9	7
9. Çok fazla çöp olan, kirli dumanlar ve suların pis olması.	9	9	9
10. Herkesi uyaralım. Herkes çöplerini atmasın onlar çöp atıyorsa biz toplayalım.	6	7	8
11. Güzel olması için , güzel ve temiz bir doğada yaşayabilmemiz için.	7	8	10
12. Çöpü atmayaarak güzelleştiriyorum.	5	6	6
13. İnsanlar kirletmezse daha güzel olur.	6	6	7
14. Güzel, çöp olmayan bir çevrede.	5	5	8
15. Ağaclar oksijen verdiği için, yaşamamız için.	7	8	8
Toplam	100	100	115

Adı Soyadı: A. A.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Çünkü doğamız olmazsa yaşayamayız.	9	9	8
2. Çöpler, derelere akan pis sular, fabrikadan çıkan kirli dumanlar, gazlar.	10	10	10
3. Derelerde hiç çöp olmayan, yemyeşil ağaçlar, çiçekler olan.	8	8	8
4. Etrafımızda hep çöp olan, derelerden hep turuncu sular akıyorsa, fabrikalardan hep pis dumanlar çıkıyorsa kirlidir.	9	9	9
5. Tertemiz, hiçbir yerde çöp olmasın, sular tertemiz aksın, havada hiç duman olmasın istiyorum.	10	9	8
6. Okulumu, odamı sonra bahçemizi kirlletmiyorum, temiz tutmaya çalışıyorum	7	8	8
7. Tertemiz, yemyeşil her yerde çiçekler olan bir çevre.	7	8	9
8. Mutlu olabilmemiz için , her yer dağınık kirli olursa mutsuz oluruz. Mikrop kaparız.	8	6	9
9. Her yerde dumanlar, gazlar, yerlerde çöpler olursa.	9	7	7
10. Yerlere çöp atmamalıyız, çöp ataları, fabrikaları uyarmalıyız.	8	8	8
11. Zehirleniriz, hasta oluruz. Her yer pis içinde olur.	7	6	7
12. Yerlere hiç çöp atmam her yere çiçek ve yeşil ağaç dikerim.	8	9	8
13. Temiz, yemyeşil ormanların temiz suların aktığı çiçeklerin olduğu çevre .	10	10	8
14. Suların çok temiz olduğu, pis, kötü dumanların olmadığı.	9	9	7
15. Her yer pis içinde olursa oksijen alamayız, ölürüz.	10	10	7
Toplam	129	126	121

Adı Soyadı: B. İ.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz olduğu için. Çocuklar çöpleri çöp kutusuna atar, daha temiz olursa daha çok seveceğim.	6	8	7
2. Çöpler, kirli,pis dumanlar, kirli sular.	10	9	8
3. Çöp olmayan, pis duman olmayan, çiçekler olan.	8	9	7
4. Çöplü olan çevre kirlidir. Havada kirli duman olan, kirli su olan.	9	9	7
5. Düzenli, çöpsüz, dumansız, kirli suları olmayan.	9	9	9
6. Odamı temizlerken odamda cam olan şeylere dikkat ederim. Çiçeklerin kopmamasına, saksıların düşmemesine.	6	6	7
7. Düzenli, kirli olmayan, çiçekli, laleli olmasını isterim.	7	7	8
8. Çünkü temiz bir çevre istiyorum. Havalarımız sağlıklı olsun. Hiç hastalanmayalım diye.	8	7	9
9. Her yerde çöp olan, çiçeklerin yerine hep topraklar olduğu zaman çevremiz kirli olur.	6	6	9
10. Çöpleri çöp kutusuna atmalıyız. Derelerden gelen suları kirletmemeliyiz. Havadaki oksijeni kirletecek şeyleri yapmamalıyız.	9	8	10
11. Çünkü çevredeki kirli şeyler birleşir ve biz hasta oluruz.	8	7	8
12. Odama yeni şeyler alırım. Bahçeme çiçekler eker sonrada hergün sularım.	6	5	6
13. Çiçekli, laleli, temiz, kaldırımlarda çöp olmayan, tertemiz suları olan bir çevre güzeldir.	8	8	10
14. Kirli olmayan, çöp olmayan, güzel, düzenli olan.	5	8	8
15. Çünkü pislikler toplanır bizim vücudumuzda mikrop oluşur ve sonunda hastalanır yataklara düşeriz. Bunun için çevremizi temiz tutmalıyız.	9	9	8
Toplam	114	115	121

Adı Soyadı: B. E.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Hiç kirli olmadığı için, temiz olduğu için.	5	3	7
2. Çöp, çöp kutusuna atılan şeyleri yerlere dökmemek	5	4	7
3. Sularda hiç çöp olmayan , temiz olan, çok temiz yemyeşil ormanlar.	6	5	7
4. Kirli duman olan, arabaların gazı olan, suları pis olan.	8	5	8
5. Çok temiz ve güzel. Yerlerde çöp olmayan.	5	5	8
6. Okulumu temiz tutuyorum evimi hiç dağıtıp düzensiz bırakmıyorum.	5	4	9
7. Çok temiz ve güzel, yerlerde çöp olmayan yemyeşil bir çevre.	8	6	10
8. Çünkü yerlerde çöp olunca, öğretmenimiz kızıyor.	5	2	6
9. Yerlerde çöpler olan. Arabaların dumanları çevreyi kirletir. Fabrikaların dumanları.	8	7	8
10. Temiz tutmalıyız, sularımızı kirletmemeliyiz.	7	5	7
11. Mesela etrafta çok pis zehir gibi sular var. Bu suları içtiğimiz zaman zehirleniriz.	7	5	7
12. Yerlerde çöp olmamalı ve çöp dökmemeliyiz.	6	4	6
13. Çok temiz ve çöp olmayan	5	5	8
14. Tertemiz, suların çok temiz olduğu, pis kötü dumanların olmadığı , yeşil ağaçların olduğu, çiçekli.	10	7	10
15. Zehirleniriz, çok pis çöplerin hepsi yerde olursa.	8	7	7
Toplam	97	74	115

Adı Soyadı: E. A.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Kirli, çöplü olmazsa seviyorum	5	3	7
2. Kirli dumanlar, çöpler, çok binalar.	8	6	8
3. Yemyeşil ağaçların olduğu, doğanın temiz olduğu, güzel olduğu bir çevre.	7	7	7
4. Çöp olan, sigara içince pis dumanlar havaya dağılıyor sonrada havayı kirletiyor. Hasta olabiliriz.	7	6	6
5. Temiz yemyeşil ağaçların olduğu temiz bir dünyada yaşamak isterdim.	8	9	7
6. Odamı düzenlerim, çevremi temiz tutmaya çalışırım. Ve her yerde temiz olur.	7	6	8
7. Yemyeşil mesela kırlarda yaşamak isterdim, yemyeşil ormanlar olsun isterim	6	8	8
8. Odamı düzlersem daha temiz ve güzel oluyor, bende çok mutlu oluyorum.	8	7	6
9. Çöplü olan çevre kirlidir.	6	3	5
10. Odamı temiz tutarım, çöp atanları uyarırım.	6	4	5
11. Çevremiz temiz tutmazsak hasta oluruz.	6	7	5
12. Her yeri temiz tutarım, düzenlerim.	5	6	6
13. Temiz, yeşil ağaçların, çiçeklerin olduğu çevre güzeldir.	9	8	7
14. Yemyeşil, bol su olan temiz bir çevrede yaşamak isterim.	9	8	7
15. Kirlenmemesi için, mutlu yaşamak için.	8	8	7
Toplam	105	96	99

Adı Soyadı: G. A.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Oksijen verdiği için, güzel görüldüğü için, çimenleri olduğu için, bize su verdiği için, bizde onlara su verdiğimizde onlarda bize armut, ayva, elma verir. Doğada hayvanlar olduğu içinde seviyorum.	10	10	10
2. Çöp, fırtına çünkü fırtına her şeyi yıkıyor. Kağıt, evler, tahta ve tuğla evler çünkü ağaçları kesmek zorunda kalıyorlar.	9	4	8
3. Ağaçlar çok olursa oksijende çok olur. Hiç fırtına olmayan çöpsüz , dumansız bir çevre temizdir.	8	8	7
4. Çöpler, turuncu akan sular, en kirli yerde Afrika çünkü orda insanlar su bulamadıkları için çamurlu su içmek zorunda kalıyorlar.	8	5	7
5. Tertemiz ağaçlarla dolu şelalelerin olduğu.	7	7	7
6. Ağaçları kesmemeliyiz, zarar vermemeliyiz, üzerini çizmemeliyiz, onlara su vermeliyiz.	8	6	6
7. Temiz, yeşil kurallara aykırıysız, hırsızların olmadığı.	6	5	6
8. Odamızı toplamazsak annemiz kızar, her yer kiptirli olur.	5	3	6
9. Çok fazla çöp olan, suların turuncu aktığı, fabrikaların, arabaların dumanları çevre kirliliğidir.	9	10	8
10. Çöpleri yere atmayıp çöpe atmalıyız. Yere çöp atanları uyarmalıyız.	7	6	6
11. Ağaçlar oksijen versin diye. Sularımız temiz olsun diye.	7	7	6
12. Yere hiç çöp atmam çöp atanları uyarırım. Ağaç ve çiçek dikerim.	8	7	7
13. Çöpsüz, ormanların, ağaçların, çiçeklerin, suların çok olduğu.	9	7	6
14. Temiz, çöpsüz, oksijenli, yeşil ormanların olduğu bir çevrede yaşamak isterim.	10	8	8
15. Oksijenimiz azalmasın, ağaçlar oksijen verebilsin diye. Çünkü oksijen olmazsa yaşayamayız.	8	10	10
Toplam	119	94	108

Adı Soyadı: H. A.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Çünkü temiz. Hayatımızı kirli yaşayamayız, sularımız kirli olursa hasta oluruz kimse dünyada yaşamak istemez.	7	6	6
2. Çöp, kirli sular, kan, kokarca, gazlar.	7	8	6
3. Tertemiz suların olduğu, çatlak olmayan tarlaların, yerlerde hiç çöp olmayan çöpçülerin çöpleri topladığı, her tarafta çiçeklerin olduğu bir çevre temizdir.	9	9	8
4. Çöp olan, çok kirli havayı kirleten gazların ve dumanların olduğu çevre. Herkes çöpünü yere atarsa insanlar yaşayamaz.	9	10	7
5. Çok temiz, çöp olmayan, çok güzel olan, her yerin mis gibi kokan çiçeklerle dolu olduğu yemyeşil bir ormanda yaşamak isterdim.	8	10	7
6. Evdeki cam bardaklarıma dikkat ediyorum çünkü kırık camları dışarı atığımızda hayvanlar camlardan zarar görebilir. Evde toz olunca tozları alıyorum yoksa tozlar oksijeni öldürür. Yatağımı düzenliyorum odam güzel olsun diye.	10	8	8
7. Çiçeklerin olduğu, çöplerin olmadığı, tertemiz suların aktığı bir ormanda arkadaşlarımla dolaşıp oyun oynamak istiyorum.	9	9	8
8. Çok mutlu oluyorum, çünkü temiz olmak istiyorum. Hasta olmamak için, çevrem kirli olduğu zaman nefes alamıyorum. Hiç kimse pis kokulara dayanamaz.	10	7	7
9. Çöplerin olduğu, pis gazların, dumanların olduğu çok fena kokan bir yer.	8	9	7
10. Yerlere hiç çöp atmam, çöpçüler er taraf temizler bizimde onlara yardım etmemiz gerekir.	6	7	6
11. Her taraf pis olursa kimse orda yaşayamaz. Çöpler, dumanlar, gazlar, borulardan akan pis sular bizim doğamızı kirletir bizde orda yaşayamayız. Onun için çevremizi temiz tutmalıyız.	10	10	9
12. Ağaç dikerim, yerlere çöp atmam atan olursa onları uyarırım, çiçek dikerim, derelerimize çöp atmam.	9	9	7
13. Mis gibi kokan çiçeklerin, lalelerin, güllerin, dağların ve tertemiz suların aktığı.	9	9	7
14. Ağaçların, çiçeklerin, dağların ve tertemiz suların olduğu çok güzel bir çevrede yaşamak isterdim.	10	9	9
15. Kurallar olmazsa herkes bir yere çöp atar,	8	5	8

herkes çöp atarsa her yer kötü kokar. Tek bir kişi toplarsa dünyamız çok kirli olur.			
Toplam	129	126	110

Adı Soyadı: K. Y.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Çünkü güzel. Çok güzel bir doğada yaşamak isterim.	5	5	6
2. Dumanlar, çöpler, yerlere çöp atılması kirletir.	7	7	7
3. Yemyeşil güzel bir doğa.	6	5	6
4. Çöplü yer, fabrikalardan çıkan dumanlar ve pis sular doğayı kirletir.	7	8	7
5. Güzel, temiz sulu, çöpsüz, dumansız bir çevrede.	7	8	7
6. Çöp atanları uyarıyorum.	5	5	6
7. Çok güzel yemyeşil bir doğa.	6	5	6
8. Çöp atmayın diye uyarıyorum. Temizliğe çok dikkat ediyorum.	5	6	6
9. Çöp atarlarsa çevre kirliliği olur.	5	5	5
10. Çöpleri çöp kutusuna atmalıyız, fabrikaları uyarmalıyız pis duman çıkarmasın diye.	7	6	6
11. Çevremizi temiz tutmazsak hasta oluruz oksijen alamayız.	5	8	6
12. Çiçeklere ve ağaçlara iyi bakarım onları kesmem. Çevreme hep iyi bakarım.	6	9	6
13. Her tarafın yemyeşil tertemiz olduğu bir çevre güzeldir.	5	6	6
14. Çok güzel tertemiz yeşil bir yerde yaşamak isterdim	5	6	7
15. Doğanın daha güzel olması için, hep hasta olmamak için temiz oksijen almak ve doktora gitmemek için.	9	8	7
Toplam	90	97	94

Adı Soyadı: M. K. Ç.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz olduğu için, kirlenirse doğayı sevmiyorum.	4	5	6
2. Yerlere çöp atarsak her yer kirli olur. Ama yerlere çöp atmazsak her yer tertemiz olur.	5	5	7
3. Yemyeşil ve çiçekli çevre. Ormanların ve suların çöpsüz olduğu çevre temizdir güzeldir.	8	6	6
4. Her yerde çöp olan, suların turuncu ve pis aktığı, fabrikalardan dumanların çıktığı çevre kirli olur.	9	7	8
5. Çok temiz.	4	5	6
6. Çimen ekerim sonra onlar uzayınca keserim.	4	4	5
7. Çok temiz, ormanlarda çöp olmamasını, yemyeşil ağaçların ve çiçeklerin olmasını isterim. Hatta ormanın sulu ve şelaleli olmasını isterim.	9	6	7
8. Eğer çevremi temiz tutmazsam pis kokar, oda beni zehirler bunun için çevremi temiz tutmalıyım.	8	9	6
9. Etrafta çöpler olursa çok kirli olur pis kokar.	6	5	6
10. Etrafı temiz tutmalıyız çöpleri etrafa değil çöp kutusuna atmalıyız. Ormanları temiz tutmalıyız.	8	6	7
11. Zehirlenmememiz için.	5	6	5
12. Etrafa çöp atmayaarak, temiz tutarak.	6	6	6
13. Yemyeşil çöpsüz ormanlar, suyla kaplı şelaleli ormanlar	6	6	6
14. Temiz, yemyeşil ormanların olduğu yerde.	6	6	6
15. Etraf kirli, kötü kokarsa biz boğuluruz, ölürüz. Bu yüzden temiz tutmalıyız.	7	8	6
Toplam	95	90	93

Adı soyadı: M. Z. Y.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz ve güzel olduğu için.	4	5	5
2. Çöpler, yerlere çöp atarsak.	4	6	5
3. Hiç çöp atmadığımız bir yer.	5	5	6
4. Çöp atılan pis suların aktığı çevre kirlidir.	7	6	7
5. Temiz ve güzel.	4	5	6
6. Çevreme zarar vermemeye temiz tutmaya çalışırım.	6	6	5
7. Tertemiz, yemyeşil ve güzel.	5	6	6
8. Eşyalara zarar vermemeye, temiz tutmaya.	4	4	6
9. Çöpleri yerlere atmak, dereleri kirletmek.	6	6	6
10.Çöpleri toplamalıyız, yere çöp atmamalıyız.	6	6	7
11. Çünkü eve misafir geldiğinde ayıplar bizi, evimizin kirli olmasından dolayı.	5	4	6
12.Çöpleri toplayarak.	5	6	5
13. Hiç çöp olmayan, çiçeklerle dolu yemyeşil, tertemiz suların olduğu.	9	7	7
14. Çöpsüz, yeşil, temiz ve güzel bir çevrede yaşamak isterdim.	8	7	7
15. Doğayı korumazsak hayvanlar pislikten ölür, insanlarda mikrop kapar.	8	8	7
Toplam	86	87	91

Adı Soyadı: R. İ. T.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Oksijen verdiği için.	6	10	7
2. Pislikler, çöpler, yere atılan şişeler.	5	6	5
3. Düzenli bir çevre, çiçeklerin olduğu, suların temiz, yemyeşil ağaçların olduğu.	7	6	7
4. Fabrikaların dumanları bulutları kirletir bizde oksijen alamayız. Fabrikalar pis sularını akıtır ve sular pis olur su içemeyiz susuz kalırız ve ölürüz.	8	8	7
5. Temiz, çiçekli, ağaçlı doğada yaşamak isterdim.	6	6	6
6. Etrafımı temizliyorum, süpürüyorum.	5	6	5
7. Tertemiz, bol oksijenli, yeşil ağaçların, ormanlar olduğu bir çevre.	9	6	7
8. Çünkü kirlenir kirlenmemesi temiz olması için, kirlenirse kendimi kötü hissederim.	6	8	6
9. Pis, kirli olan yer.	5	5	5
10. Çevreyi temiz tutmalıyım, çöplerimi çöp kutusuna atmalıyım, suları kirletmemeliyim.	6	8	8
11. Çevre kirli olursa hastalanırız.	4	7	5
12. Temizlik yaparım, yatağımı toplarım, çiçekleri ve ağaçları sularım.	7	7	6
13. Her yerde çiçeklerin olduğu, yeşil ormanların ve temiz suların olduğu çevre güzeldir.	8	7	8
14. Çiçekli, ağaçlı, temiz bir yerde yaşamak isterdim.	6	6	6
15. Korumazsak her yer pis olur, hiç temiz olmaz o zaman bizde oksijen alamayız.	8	9	8
Toplam	96	105	96

Adı Soyadı: Ş. İ.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Doğa olmazsa yaşayamayız.	8	10	8
2. Çöpler, kola kapakları, binaların önlerinde de çöp olursa çirkin olur.	5	6	6
3. Çöp olmayan, çiçeklerin, temiz suların, yeşil ağaçların olduğu.	7	6	7
4. Çöp olan denizler, turuncu dereler.	6	6	6
5. Temiz çöpsüz olan yemyeşil, çiçekli bir doğada.	7	7	7
6. Odamı düzeltiyorum, kardeşimin dağıttığı yerleri düzeltiyorum.	5	5	6
7. Temiz ve ağaçlı bir yerde.	5	7	6
8. Misafirler gelince bana kirli demesin temiz desin diye.	4	4	5
9. Yerlerde çöp olan, turuncu suların olduğu.	6	6	6
10. Çöpleri yerden alırım, sınıfımı temizlerim, odamı düzeltirim.	6	5	6
11. Kendimi çok kötü üzölmüş hissederdim.	5	4	6
12.Çöpleri toplarım, sifonu çekirim, sınıfımı süpürürüm, yere bişey düşünce çöpe atarım.	6	6	7
13. Temiz suların, yemyeşil çimenlerin olduğu.	7	6	6
14. Temiz, çiçekli, toz, duman olmayan yeşil ağaçların olduğu bir yerde.	8	8	7
15. Korumazsak çöp toplamak zorunda kalırız.	8	4	7
Toplam	93	90	96

Adı Soyadı: S. K. K.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Temiz olduğu için.	4	4	5
2. Çöpler, fabrikanın pis dumanları, arabaların gazları, denizlerdeki şişeler.	9	10	8
3. Çiçekler ve ağaçlarla dolu bir çevre.	7	6	7
4. Çöplerle dolu, pis dumanların olduğu.	6	7	6
5. Çöp atılmamış, dumansız ve temiz havada.	7	8	7
6. Eşyalarımı düzeltiyorum, hiç bir şeyi kırmamaya dikkat ediyorum. Etrafımı temiz tutuyorum.	6	6	8
7. Çöp atılmamış yerlerde çiçek olan bir doğa.	6	7	6
8. Çünkü her yer kirli olursa hasta oluruz.	5	7	5
9. Suların kirli olması, yerlerde çöp olması.	6	6	6
10. Çöpleri yere atmamalıyız, suları kirletmemeliyiz.	7	6	7
11. Her yer pis olursa oksijen alamayız.	7	9	5
12. Yere hiç çöp atmam, kağıt atmam, çiçek ekerim. Odamı düzeltirim eşyalarımı kaldırırım.	8	7	7
13. Yerde çöp olmayan, ağaçlı ormanların olduğu.	7	5	7
14. Tertemiz, çöpsüz, çiçeklerle dolu yemyeşil bir çevrede.	8	7	7
15. Doğayı korumazsak kirlenir her yer pis olur.	9	6	8
Toplam	102	101	99

Adı Soyadı: K. T.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Çünkü doğa olmazsa yaşayamayız.	8	10	8
2. Çöpler, fabrikaların dumanları, pis sular.	8	9	8
3. Hiçbir yerde çöp olmayan her yerde yeşil ağaçların olduğu, tertemiz suların aktığı.	7	6	7
4. Etrafımızda hep çöp olan, pis suların olduğu, hep havayı kirleten dumanların olduğu.	7	6	7
5. Yemyeşil ağaçların, çöplerin olmadığı tertemiz bir doğada.	6	7	7
6. Yatağımı düzlerim, sınıfımı süpürürüm çünkü temizlemezsem her yerde mikrop olur hasta olurum.	6	7	7
7. Tertemiz havası olan dumansız, çöpsüz, yemyeşil bir çevre.	8	8	7
8. Çünkü mutsuz olurum.	5	6	6
9. Çöp olan, suların kirli olduğu.	5	6	7
10. Yerlere çöp atmamalıyız. Atanları uyarmalıyız.	5	6	7
11. Çünkü temiz olmazsa yaşayamayız mutsuz oluruz.	6	6	7
12. Etrafımızı temiz tutarım yerlere çöp atmam ağaç, çiçek dikerim.	8	7	7
13. Hiç çöp olmayan yemyeşil ağaçların olduğu, çiçekli.	8	6	7
14. Yeşil temiz hiç çöp olmayan bir doğada.	7	6	7
15. Mutlu yaşamak için.	7	7	8
Toplam	101	103	107

Adı Soyadı: N. U.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Doğada çiçekler, ağaçlar, ormanlar, temiz sular olduğu için.	9	9	8
2. Çöpler, pis sular, fabrikadan çıkan dumanlar, arabaların dumanları.	9	9	8
3. Çöp olmayan, çiçekler ve temiz suların olduğu.	7	8	7
4. Pis şelaleler, çöplü, işyerindeki bacalardan duman çıkarsa kirlenir.	7	7	6
5. Çok temiz yemyeşil bir doğada yaşamak isterim.	6	7	6
6. etrafımı güzelce topluyorum, odamı çok temiz tutuyorum, düzenliyorum.	6	6	7
7. Yeşil bir ormanda temiz akan bir şelalenin yanında olmak isterdim.	6	6	6
8. Çok pis bir yer olmaması için, dağınık olmaması için.	7	6	6
9. Her tarafın pislik ve çöp içinde olması.	7	5	6
10. Her yeri tertemiz tutmaya çalışıyorum. Ağaçları kesmiyorum.	6	5	7
11. Eğer çevremizi temiz tutmazsak her yer pis olur ve hastalanırız.	8	7	8
12. Temiz tutarak.	5	5	6
13. Çok temiz ve yeşil olan yerler.	6	5	6
14. Tertemiz şelalelerin aktığı yemyeşil ormanların olduğu, hiç çöp olmayan bir yerde yaşamak isterdim.	8	7	8
15. Korumazsak çok pis olur bizde yaşayamaz ölürüz.	8	9	8
Toplam	105	101	103

Adı Soyadı: İ. K.	1.Hakem	2.Hakem	3.Hakem
1. Ağaçlar, çiçekler olduğu için.	7	6	6
2. Çöpler, gazoz kapakları, şişeler, çöpleri çöp kutusuna atmamak, fabrikaların dumanları.	8	8	6
3. Hiç çöp olmayan yemyeşil ormanların olduğu çevre.	7	7	8
4. Çöplerin, kirli suların, hep fabrika dumanlarının olduğu.	8	7	8
5. Çöp olmayan, çiçekli yemyeşil ağaçların olduğu, kirli dumanların olmadığı temiz bir havada yaşamak.	8	10	8
6. Cam kırılabilir dikkat ediyorum, kardeşimin oyuncaklarını, yatağımı topluyorum, düzenli olsun diye.	7	6	6
7. Çöp olmayan, kuru ağaç olmayan yeşil ağaçların olduğu, şişelerin yerde olmadığı temiz bir yerde.	9	8	7
8. Kitaplarımı, kıyafetlerimi dağıtmıyorum hep düzenli tutuyorum. Çünkü yerlere düşerse toz olur, mikrop kaparım.	8	6	7
9. Çöp olan, pis şişelerin olduğu, nehirlerin, suların kirli olduğu.	7	7	7
10. Çöp atanları uyarmalıyım. Çünkü çevre kötü, pis olur.	6	6	7
11. Temiz tutmazsak hayat pis olur. Hastalanırız. Birisi çöp atarsa herkes alışır ve her yer pis olur.	8	7	6
12. Etrafımı kirletmem. Arkadaşlarımı temiz olsun diye uyarırım.	6	6	6
13. Çöp olmayan, yeşil ağaçların olduğu temiz suların olduğu.	8	6	7
14. Yemyeşil, güzel, çiçekler, çimenler olan bir yerde olmak isterdim.	8	7	7
15. Kendimi mutlu hissetmek için. Güzel bir yerde yaşarsam mutlu olurum.	9	7	9
Toplam	114	104	105

EK 7:

ÖĞRENCİLERİN 1. UYGULAMA ÇALIŞMALARI

Öğrenci uygulaması 1

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, pastel boya, kurşun kalem

Teknik: Pastel boya tekniği

Öğrenci uygulaması 2

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 3

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 4

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, pastel boya, kurşun kalem

Teknik: Pastel boya tekniği

Öğrenci uygulaması 5

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, pastel boya, kurşun kalem

Teknik: Pastel boya tekniği

Öğrenci uygulaması 6

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 7

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

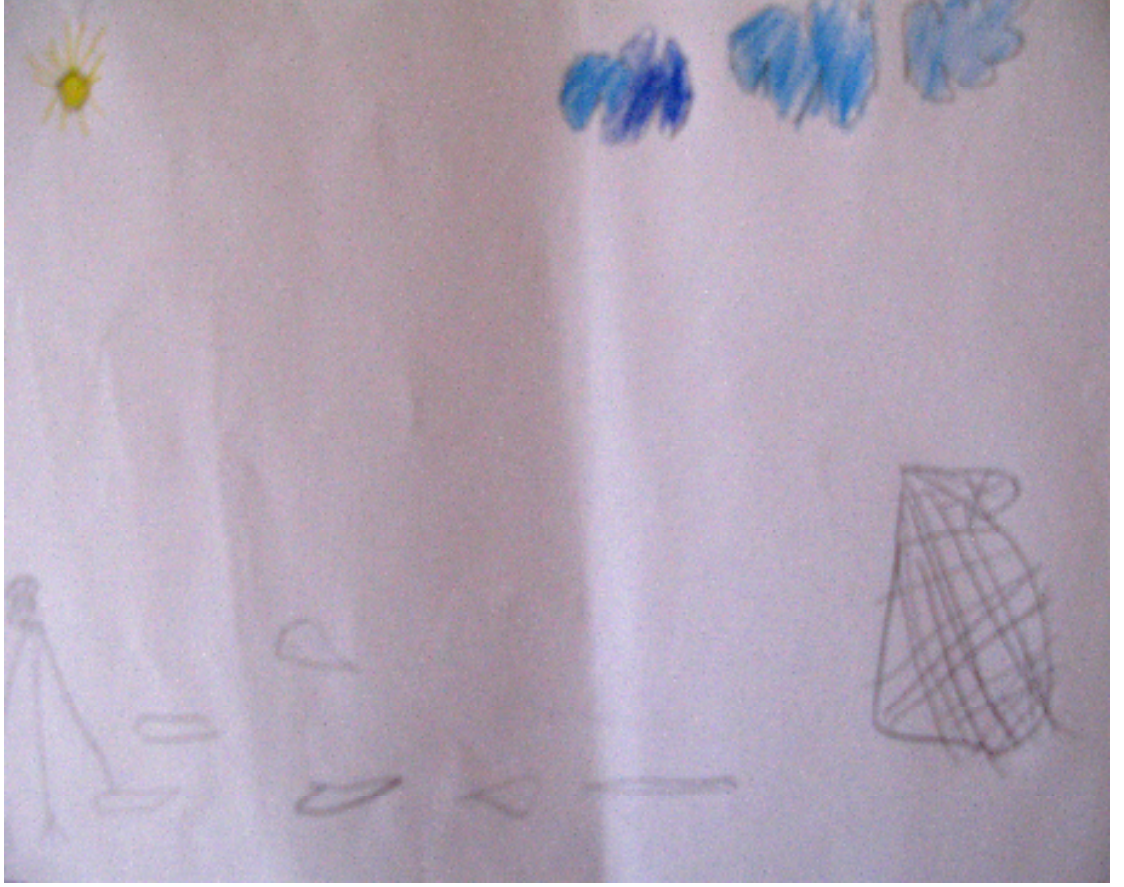
Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 8

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 9

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 10

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, pastel boya

Teknik: Pastel boya tekniği

Öğrenci uygulaması 11

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, pastel boya, kurşun kalem

Teknik: Pastel boya tekniği

Öğrenci uygulaması 12

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 13

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 14

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 15

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 16

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, pastel boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya ve pastel boya tekniği

EK 8:

ÖĞRENCİLERİN 2. UYGULAMA ÇALIŞMALARI

Öğrenci uygulaması 1

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 2

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 3

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, keçeli boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 4

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 5

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 6

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 7

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, pastel boya, kurşun kalem

Teknik: Pastel boya tekniği

Öğrenci uygulaması 8

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 9

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, pastel boya, kurşun kalem

Teknik: Pastel boya tekniği

Öğrenci uygulaması 10

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 11

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 12

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, pastel boya, kurşun kalem

Teknik: Pastel boya tekniği

Öğrenci uygulaması 13

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 14

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

Öğrenci uygulaması 15

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kurşun kalem

Teknik: Kara kalem tekniği

Öğrenci uygulaması 16

Malzeme: (15x25 cm) Resim kâğıdı, kuru boya, kurşun kalem

Teknik: Kuru boya tekniği

EK 9: UYGULAMADAN GÖRÜNTÜLER

